

บทที่ 2

ลักษณะทางกายภาพ และวัฒนธรรมของไทยพวนบ้านกล้วย

เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกล้วย ซึ่งเป็นคนไทยพวนจำนวน 85 เปรอร์เซ็นต์ เมื่อคนส่วนใหญ่เป็นไทยพวน จึงขอลำถึงประวัติในการอพยพของชาวไทยพวนบ้านกล้วยดังต่อไปนี้

ถิ่นเดิมและการอพยพของชาวไทยพวน

ถิ่นเดิม ของชาวไทยพวนตามประวัติศาสตร์อพยพมาจากประเทศลาว โดยมีการอพยพลงมาสู่ประเทศไทย 5 ครั้งด้วยกัน ดังนี้

การอพยพครั้งที่ 1 พ.ศ. 2321 สมัยแผ่นดินพระเจ้าตากสินมหาราชกรุงธนบุรี

ในปี พ.ศ. 2317 รัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช พม่าได้เข้ามีบทบาทในดินแดนศรีสัตนาคนหุต หรือดินแดนลาว พระเจ้าตากสินฯ ได้ทรงเห็นว่าคนลาวคนไทยมีบรรพบุรุษสืบสายโลหิตเดียวกันมาแต่โบราณ จึงไม่ต้องการให้พม่า เข้าไปมีอิทธิพล ครอบครองอาณาจักรลาว ซึ่งขณะนั้นกำลังมีปัญหากากรณีพิพาท ดินแดนศรีสัตนาคนหุตถูกแบ่งแยกเป็นสองส่วน คือกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว มีหลวงพระบาง เป็นเมืองหลวง โดยพระเจ้าสุริยวงศา เป็นเจ้าปกครอง และกรุงศรีสัตนาคนหุตล้านช้างร่มขาว มีนครเวียงจันทน์ โดยพระเจ้าสิริบุญสาร เป็นเจ้าปกครอง

ดินแดนทั้ง 2 เจ้าปกครองบ้านเมืองไม่ถูกกันทั้งๆ ที่เป็นเครือญาติสืบสายโลหิตเดียวกัน เมื่อมีเรื่องทะเลาะกัน ฝ่ายหนึ่งก็ไปเชิญพม่า หรือไทย หรือญวนเข้ามาช่วยแก้ปัญหา จึงทำให้เกิดมีเจ้าอื่นเข้ามามีอำนาจปกครองพวกตน ซึ่งขณะนั้นเจ้านครหลวงพระบางเป็นใหญ่ในอาณาจักรฝ่ายเหนือ เจ้านครเวียงจันทน์ เป็นใหญ่ในอาณาจักรหลวงพระบางก็ขึ้นต่อเจ้านครหลวงพระบาง ส่วนเมืองพวน อยู่ใกล้ทางเมืองเวียงจันทน์ ก็ขึ้นต่อเจ้านครเวียงจันทน์ เรื่อยมา

พระเจ้าตากสิน ทรงแต่งตั้งเครื่องบรรณาการ พร้อมด้วยพระราชสาส์น โปรดฯให้
ราชทูตอัญเชิญขึ้นไปถึงพระเจ้าสุริยวงศา แห่งนครหลวงพระบาง เพื่อขอเป็นลัทธิไมตรี
พระเจ้าสุริยวงศา ได้ทรงมีศุภอักษร เครื่องมงคลราชบรรณาการแต่งตั้งให้เสนาบดี อัญเชิญลงมา
เจริญพระราชไมตรี ณ กรุงธนบุรี พระเจ้าตากสิน ทรงยินดีรับไว้ และโปรดพระราชทานสรรพสิ่ง
ของแก่เสนาบดีฝากขึ้นไปประทานแก่พระเจ้าหลวงพระบางด้วยเป็นจำนวนมาก

จนมาถึงปี พ.ศ. 2321 เจ้าสิริบุญสาร แห่งนครเวียงจันทน์ แต่งให้พระยาสุโท
เป็นแม่ทัพ ยกทัพไปตีเมืองคอนมตแดง (อยู่เหนือเมืองอุบลราชธานีตรงข้ามกับเมืองนครจำปา
ศักดิ์ของลาว) แล้วฆ่าพระวอซึ่งเป็นเจ้าเมือง พระเจ้าตากสินมหาราชทราบเหตุดังกล่าว ทรง
พิโรธ เพราะพระวอเคยเข้ามาขอสวามิภักดิ์เป็นข้าขึ้นต่อเมืองไทย และปีเดียวกันนั้นเอง จึง
โปรดฯให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก (ทองด้วง) กับพระยาสุรสีห์ (บุญมา) ยกกองทัพขึ้นไปตี
เมืองเวียงจันทน์ พร้อมกันนั้นได้มีสารไปถึงเจ้านครหลวงพระบาง ให้นำทัพลงมาตีชนาบข้าง
นครเวียงจันทน์จึงแพ้แก่ทัพไทย แม่ทัพได้กวาดต้อนชาวบ้านลงมาดินแดนไทย

ชาวบ้านที่กวาดต้อนลงมา มีทั้งคนลาวเวียง ลาวทวน และ ผู้ไทย สมเด็จพระเจ้า
ตากสินฯ โปรดให้ไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ท่ามาหากินเป็นหลักแหล่งอยู่ตามชานเมืองที่รกร้าง
ว่างเปล่า เนื่องจากกรุงศรีอยุธยา ตกเสียแก่พม่าครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 ผู้คนที่เคยอยู่เดิมต้อง
หลบหนีเกรงพม่าจะกวาดต้อนไปเป็นเชลย บ้านเมืองจึงว่างเปล่า บ้านเมืองที่ว่างนี้หมายถึง เมือง
สระบุรี เมืองสุพรรณบุรี เมือง เพชรบุรี และเมืองจันทบุรี

การอพยพครั้งที่ 2 พ.ศ. 2338 สมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

พ.ศ. 2338 ท้าวไชยอุปฮาด เจ้าเมืองไชย หัวเมืองหลวงพระบาง เกิดคิดถึง
บุญคุณของเจ้าอุฮาดอนุช เจ้านาคะ และเจ้าราชวงศ์ ซึ่งถูกเจ้านันทเสนจับกุมตัวลงมาควบคุม
ตัวไว้ที่กรุงเทพฯ โดยถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ เอาใจฝักใฝ่ทางพม่า แต่ในความจริงเวียงจันทน์กับ
หลวงพระบางเจ้านายฝ่ายในเกิดขัดแย้งกันเอง การที่เวียงจันทน์ขึ้นไปตีเมืองหลวงพระบาง เป็น
เพราะเจ้าแม่ นางแท่นคำกับหัวหน้าเมืองเป็นได้ศึก ท้าวไชยอุปฮาดแอบแต่งเครื่องบรรณาการออก
ไปเฝ้าเจ้าเมืองแสนหวีฟ้า แคว้นสิบสองปันนา กับพระเจ้ากรุงจีนปักกิ่งโดยขอให้ติดต่อกับไทย
ให้ด้วย เมื่อฝ่ายไทยได้รับการติดต่อจนทราบเรื่อง เจ้าพระยาสมุหนายกได้นำราชทูตลาวเข้า
เฝ้ารัชกาลที่ 1 จึงได้มีการสอบสวนเหตุดังกล่าวขึ้นจนปรากฏข้อเท็จจริงแล้ว พระเจ้าตากสินก็ได้
โปรดฯ ให้เจ้าอนุชากลับคืนไปครองเมืองหลวงพระบางตามเดิม

จำนวนชาวหลวงพระบางที่อพยพมาครั้งนั้นมีจำนวนมาก บางส่วนก็เป็นเชื้อวงศ์เจ้าหลวงพระบางจำนวนหนึ่ง บางส่วนได้เดินทางกลับประเทศ บางส่วนขออยู่ที่พระบรมโพธิสมภารในเมืองไทย คนไทยพวกรับคนลาวเวียงที่ขออยู่ต่อ ถูกโปรดฯ ให้ไปตั้งภูมิลำเนาทำมาหากินอยู่ที่เมือง สระบุรี คือ ที่อำเภอเสาไห้ อำเภอหนองแรง อำเภอแก่งคอย และอำเภอบ้านหมอ ที่บ้านมหาโลก หนองบัว และเขตอำเภอหนองโดนหลายหมู่บ้าน ที่เขตอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ตำบลท่าหลวง ตำบลจำปา และหมู่บ้านอรัญญิก

ต่อมา พ.ศ. 2347 ท้าบไทย ขึ้นไปตีเมืองเชียงแสน ซึ่งขณะนั้นพม่าปกครองอยู่ที่เมืองเชียงแสนสู้เต็มที่สุดความสามารถ ท้าบไทยล้อมเมืองอยู่เดือนเศษก็ตีเอาไปไม่ได้ ฝ่ายท้าบไทยขาดเสบียงอาหารและทราบข่าวว่า พม่าที่อังวะจะยกท้าบมาช่วยเมืองเชียงแสน ประกอบกับเป็นฤดูฝนด้วย ทหารเกิดเจ็บไข้ได้ป่วย กรมหลวงเทพหริรักษ์ แม่ท้าบไทยจึงสั่งให้ดอยท้าบ กองท้าบลาวและฝ่ายเหนือได้เข้าช่วยรบร่วมกับฝ่ายไทยนั้นครั้งนั้นด้วย แม่ท้าบฝ่ายพม่าคือไปมะยง่วนถูกปืนยิงตายในสนามรบ กองท้าบได้ชาวเป็นเชลย 23,000 คนเศษ ท้าบไทยรื้อกำแพงเผาบ้านเมือง แล้วแบ่งเชลยกันเป็น 5 ส่วน ให้เมืองเชียงใหม่ เมืองลำปาง เมืองน่าน และเมืองเวียงจันทน์ เมืองละ 1 ส่วน ส่วนที่เหลือนำมาถวายพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ในกรุงเทพฯ ทรงโปรดให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองสระบุรีบ้าง แบ่งไปอยู่เมืองราชบุรีบ้าง

การอพยพครั้งที่ 3 สมัยพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2

เมื่อปี พ.ศ. 2352 ท้าวไชยอุปฮาด เจ้าเมืองนครพนมกับพวกอพยพพลลงมาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เนื่องจากพระบรมราชาเจ้าเมืองนครพนม ทะเลาะวิวาทกับท้าวไชยอุปฮาด จึงมีพวกท้าวไชยอุปฮาดไม่ยอมอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของพระบรมราชา ทำให้ท้าวไชยอุปฮาดพาสมัครพรรคพวก ประมาณ 2,000 คนเศษอพยพลงมากรุงเทพฯ พระพุทธยอดฟ้าฯ สั่งให้ท้าวอุปฮาด นำชาวบ้านไปอยู่ตั้งบ้านเรือนที่คลองมหาวงศ์ เมืองสมุทรปราการ และทำการสำรวจพบว่าชาวบ้านเป็นชายถึง 800 คน ทรงแต่งตั้งให้ท้าวอินทนิลสาธิต ลูกคนโตของท้าวอุปฮาด เป็นพระยาปลัดเมืองสมุทรปราการ เพื่อดูแลชาวบ้าน

คนลาวที่อพยพมาทำมาหากินอยู่ที่คลองมหาวงศ์นั้น อยู่ได้ไม่นานเพราะอยู่อาศัยปะปนกันกับพวกมอญ และสภาพท้องที่เป็นที่ลุ่มมาก เกิดการขัดแย้งกัน เมื่อถึงปี พ.ศ. 2393 ขึ้นรัชสมัยรัชกาลที่ 3 จึงขอไปอยู่กับลาวพวนพรรคพวกเดียวกันที่อพยพมาอยู่ที่เมือง

พระรท จึงโปรดเกล้าฯให้ตัดเอาแขวงเมืองชลบุรีบ้าง แขวงเมืองฉะเชิงเทราบ้าง มาตั้งขึ้นเป็นเมืองใหม่ชื่อ เมืองพนัสนิคม มีการตั้งเจ้าผู้ปกครองคนใหม่ชื่อ พระอินทรราชา ที่เมืองพนัสนิคม ปัจจุบันนี้ ชาวไทยพวนอพยพมาอยู่อาศัยกันมาก สืบลูกหลานมาจนกระทั่งปัจจุบัน

การอพยพครั้งที่ 4 พ.ศ. 2372 สมัยพระนั่งเกล้าฯ รัชกาลที่ 3

ในสมัยรัชกาลที่ 2 ทรงมีพระดำริให้ดำเนินการจัดสร้างพระเจดีย์กลางน้ำ เมืองสมุทรปราการ จึงโปรดฯขอความช่วยเหลือจากเจ้าอนุให้ช่วยเกณฑ์คนลาวเวียงจันทน์ลงมาช่วยตัดต้นตาลที่แขวงเมืองสุพรรณบุรี เพื่อล่องแพไปวางเป็นฐานเจดีย์ เมื่อช่วยตัดต้นตาลเสร็จ คนลาวเวียงจันทน์ที่เกณฑ์มาครั้งนั้น เกิดชอบสภาพความเป็นอยู่ของเมืองไทย ขออยู่ไม่รอกลับบ้านเมือง จึงโปรดฯให้ตั้งบ้านเรือนทำมาหากินเป็นถิ่นฐานมั่นคงที่อำเภอบางปลาหมอ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งลาวเวียงจันทน์รุ่นนี้เป็นไทยพวนแทบทั้งสิ้น และมีการเกณฑ์มาอีกคราวหนึ่งจากลาวเวียงจันทน์ กับลาวโคราล เจ้าอนุให้ราชวงศ์คุมลงมาเพื่อตัดต้นตาลเอาไปท่อน้ำที่ปากคลองบางแก้ว เมืองอ่างทอง ลาวที่เกณฑ์มาคราวนี้ขออยู่เมืองไทยต่อเมื่อภารกิจเสร็จสิ้น จึงโปรดฯให้อยู่ตามขอ ปัจจุบันหมู่บ้านมีชื่อว่า บ้านลาว หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านศาลาแดง อำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง

พระนั่งเกล้าฯ เสด็จขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ.2367 ที่เมืองเวียงจันทน์มีเจ้าอนุราชวงศ์เป็นเจ้านคร หรือที่คนไทยเรียกว่าเจ้าอนุ เจ้าอนุปกติเป็นคนมีความสามารถคนหนึ่ง มีความสัมพันธ์อันดีกับ รัชกาลที่ 2 และ 3 แต่เจ้าอนุเกิดขัดแย้งกับราชสำนักไทยตอนที่เจ้าอนุมาร่วมถวายพระเพลิงบรมศพรัชกาลที่ 2 ขากลับบ้านเมืองทูลขอคนลาวที่อพยพมาแต่สมัยกรุงธนบุรีคืนกลับไป แต่รัชกาลที่ 3 ไม่ทรงอนุญาต รู้สึกน้อยใจกลับไปบ้านเมืองจึงคิดกบฏต่อราชสำนักไทย พระนั่งเกล้าฯได้ส่งเจ้าพระยาราชสุภาวดีเป็นแม่ทัพไทยขึ้นไปปราบเมืองเวียงจันทน์จนสำเร็จ พร้อมกับกวาดต้อนชาวลาวเวียงจันทน์ เมื่อกลับลงมาได้รับโปรดฯให้เป็น "เจ้าพระยาบดินทรเดชา" (สิงห์ สิงหเสนี) สำหรับเชลยที่กวาดต้อนลงมา มีเป็นจำนวนมากที่สุดโปรดฯ ให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ เมืองลพบุรี (อำเภอเมือง อำเภอบ้านหมี่ อำเภอโคกสำโรง) เมืองสระบุรี (อำเภอเสาไห้ อำเภอหนองแขง อำเภอแก่งคอย และอำเภอเมือง) เมืองสุพรรณบุรี (อำเภอบางปลาหมอ อำเภออู่ทอง อำเภอเมือง) เมืองนครชัยศรี(อำเภอนครชัยศรี อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม) และข้ามไปอยู่แถวพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีก็มีด้วย ส่วนพวกเชลยจากเมืองนครพนม ซึ่งพระอินทรราชาขึ้นไปเกลี้ยกล่อมนั้น โปรดฯให้ไปอยู่ตามสมัครใจ จึงมีไป

อยู่ที่ เมืองพนมดงรัก (อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์) ร่วมกับลาวอาสาปากน้ำที่เคยมาอยู่ล่องหน้าแล้ว

การอพยพครั้งที่ 5 พ.ศ. 2378 สมัยรัชกาลที่ 3

การอพยพคราวนี้ เป็นการนำเชลยที่เหลือจากเมืองพวนบ้าง จากเมืองหัวพันห้าทั้งหกบ้าง รวมกันลงมาเฉพาะเมื่อตอนที่กวาดต้อนเขลยเวียงจันทน์และเมืองพวนซึ่งขวางลงมาคราวที่อนุแพ้ว ไทยได้นำเอาพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ของเมืองเวียงจันทน์ลงมาด้วยจำนวนมาก เช่น พระเสริม พระใส พระสุท พระตรงน้ำ พระเงินหล่อ พระเงินบุญ พระแช่คำ พระแก่นจันทน์ รวม 9 องค์ ได้พระบรมสารีริกธาตุ ในพระแช่คำ 100 องค์ กับได้พระอินสมอนหน้าตักกว้าง 20 นิ้ว หน้า 17 นิ้ว พระนาคหลวงหน้าตัก 3 นิ้ว (หน้าตักกว้าง 8 นิ้ว) 10 ตำลึง พระนาคปรกศิลาตึกกระปือ หน้าตักกว้าง 5 นิ้ว 1 องค์ ให้ก่อพระเจดีย์ใหญ่ที่ค่ายหลวงเมืองพันพร้าว ซึ่งรัชกาลที่ 1 เคยสร้างไว้เมื่อสมัยดำรงตำแหน่งที่เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ทหารเอกของพระเจ้าตากสินแห่งกรุงธนบุรี มีฐานกว้าง 5 วา สูง 8 วา 2 คอก เอาพระพุทธรูปหลายองค์ที่ได้มาลงบรรจุไว้ใน จารึกชื่อว่า "พระเจดีย์ปราบเวียง" พร้อมมีจารึกความชั่วของเจ้าอนุวงศ์ให้ชาวเมืองแถวนั้นได้รับทราบไว้ด้วย

เขลยลาวเวียงและคนไทยพวนที่ถูกกวาดต้อนลงมาครั้งหลังนี้ (พ.ศ.2379) ส่วนหนึ่งได้อพยพไปอยู่ที่เมืองหล่มเก่า เมืองหล่มสัก และ เมืองวิเชียรบุรี เขตจังหวัดเพชรบูรณ์ ลาวพวนที่กรุงเทพฯ มีถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่แถวสะพานมอญ ปากคลองตลาด และแถววัดโสมนัส และวัดคอกบางไส้ไก่ (เดิมเรียกว่า วัดลาว) และแถวบ้านบางยี่ขัน

การอพยพลงมาจากบางคร้วจะมีครใจเข้าเองแล้ว ยังปรากฏว่าอพยพมาพร้อมกับกองทัพของแม่ทัพใหญ่ในสมัยดังกล่าวด้วย ดังจะเห็นได้จากคร้วลาวพวนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่แถว บ้านหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย นำมาตามลำน้ำเจ้าพระยา แถวเมืองพนม เมืองอินทร์ บ้านบางน้ำเขียว บ้านดอนคา (โกคา) และบ้านทองเอน จังหวัดสิงห์บุรี บางพวกอพยพไปจังหวัดอุทัยธานี แถวตำบลจันเสน ตำบลช่องแค อำเภอตากถ์ จังหวัดนครสวรรค์ และยังมีอีกหลายหมู่บ้าน ตำบล ของอำเภอในจังหวัดพิจิตร ปัจจุบันนี้สำหรับที่เป็นคนพวน อำเภอปากพลี อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกเป็นชาวพวนกลุ่มหนึ่ง พื้นเพเดิมเล่ากันว่าเป็นลาวพวนเมืองชำเหนือ ซึ่งอยู่เหนือแขวงเมืองเชียงขวางขึ้นไปอีก

จังหวัดลพบุรี

สภาพภูมิศาสตร์

สภาพภูมิศาสตร์ธรรมชาติของจังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมธรรมชาติหน่วยต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องระหว่างกันจนทำให้เกิดเป็นระบบของสภาพแวดล้อมธรรมชาติในจังหวัดลพบุรี ดังนี้

1. ลักษณะที่ตั้ง ขนาดและรูปร่าง

ลักษณะที่ตั้งของจังหวัดลพบุรี พิจารณาได้ในสองลักษณะ คือ

1.1 ตำแหน่งที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์ พื้นที่จังหวัดลพบุรีตั้งอยู่ในบริเวณตอนกลางของประเทศไทย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบภาคกลาง ตำแหน่งที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์อยู่ในระหว่างละติจูดที่ 14 องศา 37 ฟิลิปดาเหนือ ถึง 15 องศา 27 ฟิลิปดาเหนือ และระหว่างลองจิจูดที่ 100 องศา 25 ฟิลิปดาตะวันออก ถึง 101 องศา 22 ฟิลิปดาตะวันออก จากลักษณะที่ตั้งดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าตำแหน่งที่ตั้งของจังหวัดลพบุรี อยู่ในบริเวณเขตละติจูดต่ำของโลก ระหว่างแนวเส้นศูนย์สูตรกับแนวเส้นทรอปิคออฟ แคนเซอร์

1.2 ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ของจังหวัดลพบุรี ตั้งอยู่ในบริเวณตอนกลางของประเทศไทย มีบริเวณพื้นที่ต่างๆ ติดต่อกันโดยรอบ ดังนี้

ทางด้านเหนือ พิจารณาตามแนวตะวันตก ตะวันออก จะติดต่อกับบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบลอน สลับกับเนินเขา และบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำป่าสักตามลำดับในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์

ทางด้านตะวันออก พิจารณาตามแนวเหนือใต้จะติดต่อกับบริเวณพื้นที่ด้านตะวันตกของที่ราบ(สูง)ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเขตจังหวัดชัยภูมิ และนครราชสีมา ตามลำดับ โดยมีแนวเทือกเขาพังเหย และลำน้ำลำพญากลางเป็นแนวเขตแดน

ทางด้านตะวันตก พิจารณาตามแนวเหนือใต้ จะติดต่อกับบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบลอนสลับเนินเขา ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ และบริเวณพื้นที่ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงในเขตจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ตามลำดับ

แผนที่จังหวัดลพบุรี

ทางตอนใต้พิจารณาตามแนวตะวันตกและตะวันออก จะติดต่อกับบริเวณพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงในเขตจังหวัด อยุธยา สระบุรี และบริเวณพื้นที่ราบลอนลลับภูเขาในเขตจังหวัด สระบุรี ตามลำดับ

2. ขนาดและรูปร่างของจังหวัดลพบุรี

จังหวัดลพบุรีมีพื้นที่ประมาณ 6161.066 ตารางกิโลเมตร จากขนาดพื้นที่ดังกล่าวเมื่อพิจารณาถึงความกว้าง และความยาวของพื้นที่ที่จะเห็นได้ว่ามีระยะทางที่ใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ ส่วนกว้างของพื้นที่ตามแนวเหนือใต้จะมีระยะทางเฉลี่ยเท่ากับ 60.66 กิโลเมตร ในขณะที่ส่วนยาวของพื้นที่ตามแนวตะวันตกและตะวันออก จะมีระยะทางเฉลี่ยเท่ากับ 65.40 กิโลเมตร จากขนาดพื้นที่ประกอบกับขนาดความกว้าง ยาว ของพื้นที่ซึ่งปรากฏอยู่ทำให้ลักษณะรูปร่างของจังหวัดลพบุรี มีลักษณะโครงรูปแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดและรูปร่างของพื้นที่จังหวัดลพบุรีดังกล่าวนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในพื้นที่ของจังหวัดให้ถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้น

จากสภาพที่ปรากฏอยู่ในด้านลักษณะที่ตั้งซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานหน่วยหนึ่งของพื้นที่ และเมื่อพิจารณาประกอบกับขนาดและรูปร่างของพื้นที่ ย่อมทำให้สามารถพิจารณาถึงผลกระทบของลักษณะที่ตั้งที่มีต่อองค์ประกอบหน่วยงานอื่นๆ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่างๆ ในบริเวณพื้นที่จังหวัดลพบุรี

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่ตั้งตามพิกัดภูมิศาสตร์นั้น จะส่งผลกระทบต่อพื้นที่อย่างเด่นชัดที่สุดในด้านลักษณะภูมิอากาศ ซึ่งสภาพโดยทั่วไปจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงเช่นเดียวกับจังหวัดส่วนอื่นของประเทศไทย นั่นคือ เป็นลักษณะภูมิอากาศแบบที่มีอุณหภูมิเฉลี่ยสูงตลอดปี และปริมาณความชุ่มชื้นของอากาศค่อนข้างสูง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะที่ตั้งสัมพันธ์นั้น เมื่อพิจารณาถึงลักษณะที่ตั้งของจังหวัดลพบุรี กับบริเวณพื้นที่โดยรอบแล้ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโอกาสของความเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ตามธรรมชาติ ระหว่างจังหวัดต่างๆ ในเขตที่ราบภาคกลางของประเทศอยู่ในระดับสูง และในขณะเดียวกันพื้นที่จังหวัดลพบุรียังมีลักษณะความเป็นศูนย์กลางระหว่างภูมิภาคต่างๆ ทางตอนเหนือทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือกับภูมิภาคอื่นๆ ทางด้านใต้ของประเทศ

ภูมิอากาศ

เมื่อพิจารณาถึงอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประจำเดือนแล้ว ในเขตจังหวัดลพบุรีจัดอยู่ในภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู คือมีอุณหภูมิสูงตลอดปี และมีฤดูแล้งที่เด่นชัด และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนตุลาคม ทำให้มีฝนตกตลอดฤดู และจะมีฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายน แต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ จะมีอากาศแห้งแล้งชัดเจน และในขณะเดียวกันอากาศก็เย็นลงด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าจังหวัดลพบุรีมีภูมิอากาศแบบแห้งแล้งในฤดูหนาวหรือเป็นแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู

อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี 28.1 องศาเซลเซียส เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดคือเดือนเมษายน เฉลี่ย ได้ 31.0 องศาเซลเซียส และเดือนที่มีอากาศหนาวที่สุด คือเดือนธันวาคม ซึ่งมีอุณหภูมิเฉลี่ย 25.3 องศาเซลเซียส ค่าพิสัยของอุณหภูมิระหว่าง ปี ประมาณ 5.7 องศาเซลเซียส

ความชื้นสัมพัทธ์นั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณน้ำฝน ถ้ามีฝนตกมาก อากาศจะมีความชื้นสัมพัทธ์สูง จะเห็นว่าเดือนกันยายนซึ่งมีฝนตกมากที่สุดจะมีความชื้นสัมพัทธ์สูงสุดคือ 83.2 เปอร์เซ็นต์ เดือนมกราคม ซึ่งเป็นเดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดจะมีความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดคือ 58.7 องศาเซลเซียส คือความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยตลอดทั้งปี 71.6 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยทั้งปี 1370.9 มิลลิเมตร น้ำฝนที่ตกประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ในช่วงนี้จะเป็นฤดูฝน พอเข้าเดือนพฤศจิกายนจะได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออากาศจะเริ่มแห้งแล้งและเย็นลง ในช่วงฤดูต่างในบางปีอาจจะคลาดเคลื่อนไปบ้างในบางปีในช่วงฤดูฝนขาดไปเป็นระยะเวลาานาน จะทำให้พืชเสียหาย เดือนที่มีฝนตกน้อยที่สุดได้แก่เดือนมกราคม วัดปริมาณน้ำฝนได้ 1.7 มิลลิเมตร

โดยปกติระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคมจะเป็นฤดูเพาะปลูก ในระยะนี้ปริมาณน้ำฝนจะมากกว่าอัตราการระเหยของน้ำ เป็นผลทำให้มีจำนวนน้ำฝนเหลือ พอเข้าเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนเมษายน อัตราการระเหยของน้ำมีมากกว่าปริมาณของน้ำฝนที่ตกลงมาเป็นเหตุให้มีน้ำไม่พอที่จะทำการเพาะปลูก ดังนั้นในช่วงนี้จะทำการเพาะปลูกได้ก็ต้องมีการชลประทานเข้ามาช่วย

ลักษณะทางกายภาพ ประชากร และ วัฒนธรรมของชุมชนบ้านกล้วย

ลักษณะทางกายภาพ

ที่ตั้ง

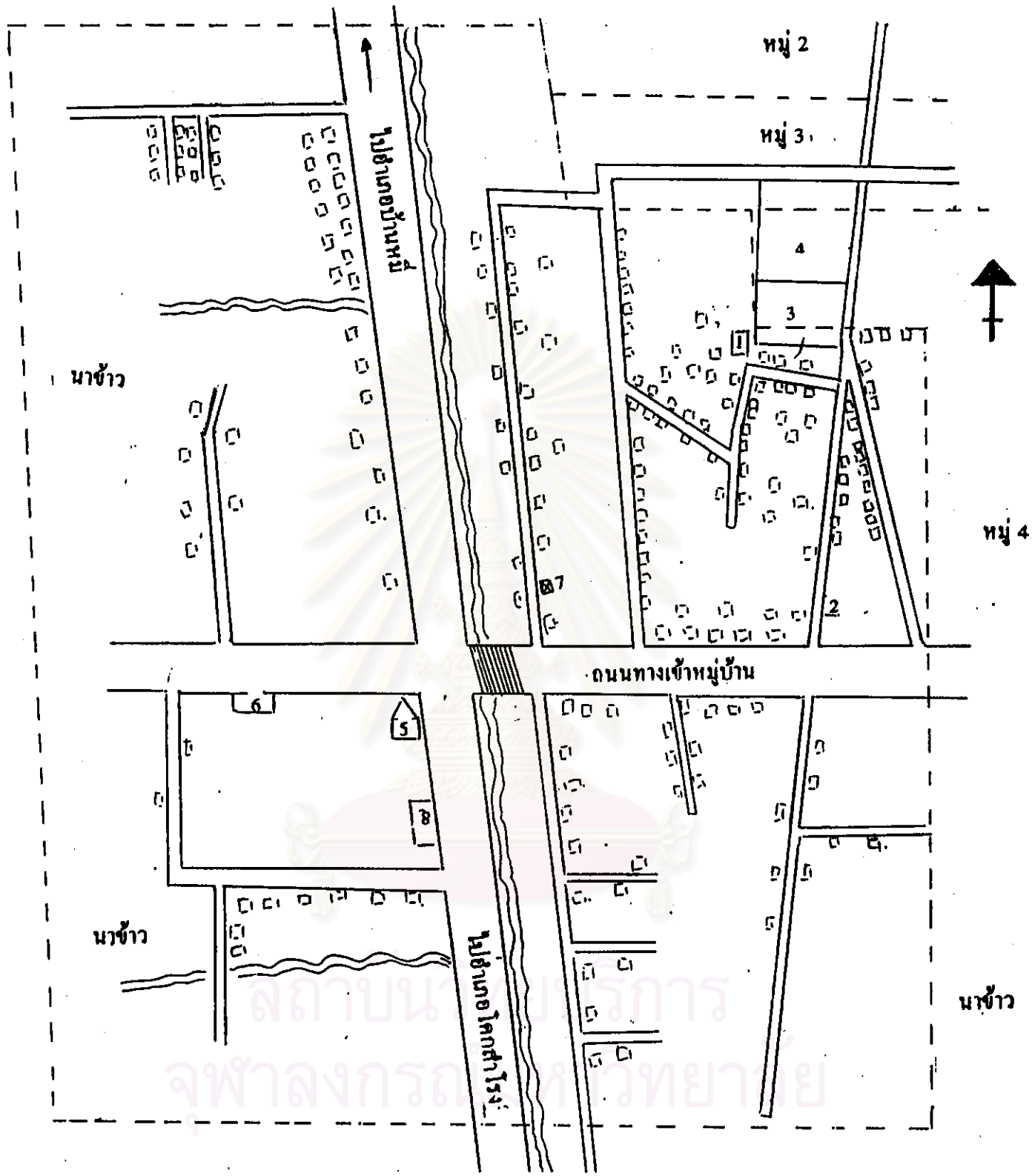
หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกล้วย ตั้งอยู่ที่ทางตอนเหนือออกมาจากอำเภอเมือง ลพบุรี ประมาณ 30 กิโลเมตร จากอำเภอเมือง สามารถเดินทางได้สองเส้นทางคือ เส้นทางแรก จากบริเวณสะพานข้ามคลองชลประทานถนนนารายณ์มหาราช (สะพาน 7) มุ่งหน้าขึ้นทางเหนือไป ตามถนนสาย 3198 เลียบคลองชลประทาน ประมาณ 30 กิโลเมตรจะเป็นทางแยกเลี้ยวขวาเพื่อ เข้าสู่ตำบลบ้านกล้วย และอีกเส้นทางหนึ่ง คือ จากบริเวณวงเวียนสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขับตรงขึ้นเหนือตามถนนพหลโยธิน เมื่อถึงบริเวณสำนักงานชลประทานที่ 8 ให้เลี้ยวขวา ขับตาม คลองชลประทาน อีก ประมาณ 15 กิโลเมตร ก็ถึง หมู่ตำบลบ้านกล้วย โดยตำบลบ้านกล้วย ประกอบด้วย หมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, หมู่ที่ 2, หมู่ที่ 3, หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 5 อาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ 2 ตำบล บ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
 ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ 4 ตำบลบ้านทราย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับหมู่ 3 หนองทรายขาว อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับหมู่ 4 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ลักษณะพื้นที่และอาณาเขต

หมู่ 5 มีพื้นที่จำนวน 18.9632 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,518 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทางการเกษตร จำนวน 6,000 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ตั้งบ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ ที่ใช้ทำนากระจายอยู่โดยรอบตัวหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านจะเป็นชุมชนหนาแน่นตั้งอยู่ตรงกลาง ซึ่งพื้นที่นามีมากทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกและทิศใต้ของหมู่บ้าน ส่วนทิศตะวันตกส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่ติดกับหมู่ 4 แต่ก็มีพื้นที่นาพอสมควรแต่ไม่มากเท่าทั้งสามทิศที่กล่าวมาแล้ว

แผนผังหมู่ที่ 5 ตำบลบ้านกล้วย แสดงลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมของหมู่บ้าน

1 ศาลเจ้าพ่อสนั่น	2.สถานีอนามัย	คลองชลประทาน
3.โรงเรียนบ้านกล้วย	4.วัดบ้านกล้วย	ถนน
5.ป้อมตำรวจ	6.บิมน้ำมัน	บ้าน
7.บ้านพักผู้ใหญ่บ้าน	8.ศูนย์ศิลปาชีพ	

พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนหรือบ้านเรือนของชาวบ้าน เป็นขอยแยกที่แยกจากถนนใหญ่ ตัดคลองชลประทานซึ่งเป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมต่อกับอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ที่อยู่ห่างออกไปประมาณ 3 กิโลเมตร ภายในชุมชนชาวบ้านสร้างบ้านเรือนติดกันอย่างหนาแน่น รั้วชนรั้วทุกเกือบทุกหลังคาเรือน โดยจะแบ่งพื้นเว้นว่างไว้เฉพาะส่วนที่ใช้เป็นสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน เช่น โรงเรียน วัด และที่ทำการของหน่วยงานราชการ ภายในหมู่บ้านมีถนนเชื่อมต่อถึงกันเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กกว้าง 3.5 เมตร ถึง 5 เมตร แล้วแต่ถนนแต่ละสาย ทำให้การคมนาคมภายในหมู่บ้านค่อนข้างสะดวก ถึงแม้ถนนจะไม่ใหญ่มากก็ตามแต่ก็ทำให้รถยนต์สามารถแล่นผ่านเข้าได้ออกได้สะดวก เกือบทุกบ้านจะมีรั้วกันแสดงอาณาเขตของบ้านเท่านั้น ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันผู้รุกล้ำแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นรั้วที่ทำขึ้นอย่างง่าย ๆ เช่น ไม้ไผ่ภายในหมู่บ้าน ใช้พืชสวนครัวปลูกเป็นรั้ว หรือดีที่สุดในที่สุดก็เป็น สังกะสี ซึ่งส่วนใหญ่ประตูรั้วจะไม่ใช้กุญแจประตู ล็อคอย่างแน่นหนาเท่าใดนัก ในส่วนของพื้นที่ที่ใช้ทำนา จะเป็นทุ่งโล่งขนาดใหญ่ ไม่มีคอกบ้านเรือนตั้งอยู่ อาจมีเพียงเพิงชั่วคราวใช้สำหรับพักผ่อนหรือเฝ้าที่นา พื้นที่นาบริเวณนี้ส่วนมากจะมีความชุ่มฉ่ำจากน้ำอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากมีคลองชลประทานของสำนักงานชลประทานที่ 8 ไหลผ่าน ทำให้สามารถผันน้ำเข้าที่นาได้ตลอดเกือบทั้งปี และพื้นที่ภายในหมู่ที่ 5 นี้ไม่มีพื้นที่เป็นป่าธรรมชาติอยู่เลย

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของหมู่ 5 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี นั้นมีลักษณะของภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อน เช่นเดียวกับภาคกลางของประเทศไทยทั่วไป โดยแบ่งระยะในรอบปี ออกเป็น 3 ฤดู ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างฤดูอย่างชัดเจน ดังนี้คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือนมิถุนายน - ตุลาคม

ฤดูแล้ง เริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนมีนาคม - พฤษภาคม

แต่โดยสภาพความเป็นจริงแล้ว จะพบว่า ฤดูร้อนและฤดูฝนจะมีช่วงระยะเวลาที่ยาวนานกว่าฤดูหนาว สำหรับฤดูฝนจะมีฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายน โดยมีปริมาณน้ำฝน

เฉลี่ยตลอดปีของจังหวัดลพบุรี คือ 1,372 มิลลิเมตร กระจายของฝนเริ่มขึ้นในช่วงเดือน พฤษภาคม เป็นต้นไป แล้วจะทิ้งช่วงห่างไปในเดือนมิถุนายน หลังจากนั้นฝนจะตกชุกอีกครั้งในช่วงเดือน กรกฎาคม ถึง ตุลาคม แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญคือ อิทธิพลของลม มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จะพัดผ่านเข้ามาในแต่ละปีซึ่งจะมีผลต่อ ปริมาณของน้ำฝน สำหรับความแตกต่างของอุณหภูมิในรอบปีจะอยู่ในระหว่าง 12.3 – 35 องศา เซลเซียส (สำนักงานเกษตรจังหวัด : 2541)

การที่สภาพทางกายภาพของจังหวัดลพบุรีบางส่วนเป็นที่ราบลุ่มภาคกลาง แต่อยู่ใน ส่วนที่คล้าย แอ่งกระทะในภาคอีสาน ซึ่งจะมีทั้งภูเขา และที่ราบสูง สลับกับที่ราบน้ำท่วมถึง ซึ่งเป็นลักษณะพื้นที่ ที่คล้ายกับภาคอีสานของประเทศไทย จึงทำให้เกิดความแปรปรวนของ ภูมิอากาศสูงใกล้เคียงกับภาคอีสานด้วยเช่นกัน

ช่วงฤดูกาลดังกล่าวนั้นล้วนมีความสัมพันธ์อยู่กับวิถีการดำเนินชีวิต การกำหนด กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การจัดงานพิธีกรรมของประชาชนในหมู่บ้านเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะการทำ นานาปลูกข้าวจะต้องอาศัยปัจจัยที่เอื้ออำนวยจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อที่จะให้ได้ผล ผลิตมากที่สุด ในฤดูกาลผลิตแต่ละครั้ง

ทรัพยากรธรรมชาติ

ดิน (Soil) ของหมู่ที่ 5 เป็นดินสีดํา ่วนหุ่ย แสดงถึงการมีแร่ธาตุทางอาหารอุดม สมบูรณ์เหมาะแก่การปลูกพืช

น้ำ (Water) แต่เดิม ตำบลบ้านกล้วย อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ และบ่อน้ำ ขนาดเล็กที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2497 ทางราชการได้ขุดคลองส่งน้ำ จากแม่น้ำป่าสักไปจังหวัดนครสวรรค์ผ่านพื้นที่ หมู่ที่ 5 ซึ่งได้มีการจัดการระบบการส่งน้ำอย่างมี ประสิทธิภาพ จึงทำให้มีทรัพยากรน้ำอย่างอุดมสมบูรณ์ตลอดปี

สัตว์น้ำ (Aquatic animals) ผลพลอยได้ของการมีคลองชลประทาน เป็นเหตุให้ มีการปล่อยพันธุ์ปลาลงในคลอง ชาวบ้านจึงสามารถจับเอาปลาหรือสัตว์น้ำชนิดต่างมาบริโภคได้ เช่น ปลาตะเพียน ปลาดุก ปลาช่อน ปลายี่สก ปลาดวาย หอย ชนิดต่างๆ เป็นต้น

ระบบการคมนาคมและการสื่อสาร

ระบบการคมนาคม

การคมนาคม ของหมู่ 5 ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ สามารถใช้ระบบการชลประทานได้ทั้งทางบก และทางน้ำ โดยทางบกเป็นเส้นทางหลักจากบริเวณสะพาน 7 ถนนนารายณ์มหาราช เลียบคลองชลประทานมาตามถนนสาย 3198 ประมาณ 30 กิโลเมตร ก็ถึง หรืออาจจะมาจากด้านพหลโยธินก็สามารถเดินทางมาโดยใช้ถนนสาย 205 ซึ่งเป็นถนนเชื่อมระหว่างถนนพหลโยธินกับถนนสาย 3198 มาบรรจบกันที่บริเวณโครงการชลประทานที่ 8 ระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร

การคมนาคมทางน้ำ สามารถเดินทางโดยเรือ ตามลำคลองชลประทานที่ 8 คลองชลประทานที่ 8 เป็นลำคลองขนาดกว้าง ประมาณ 20 เมตร ยาวประมาณ 40 กิโลเมตร แต่ไม่เป็นที่นิยมเนื่องจากจะมีประตุน้ำขึ้นเป็นระยะๆ การคมนาคมจึงไม่สะดวกชาวบ้านเดินทางได้ในระยะสั้นๆ ชาวบ้านจะใช้เป็นลำคลองที่มุ่งเน้นสำหรับการเพาะปลูกเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกข้าวนาปรัง และพืชล้มลุกในฤดูแล้ว แต่ก็ยังได้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เพื่อให้เป็นอาหารสำหรับผู้อาศัยอยู่ริมคันคลอง

ระบบการสื่อสาร

การสื่อสาร ซึ่งเป็นนวัตกรรมรูปแบบใหม่ที่ทำให้ชาวบ้านติดต่อกับชุมชนอื่นๆ ได้ง่าย โดยที่ไม่ต้องไปพบกันเพื่อสื่อสารกันดังเช่นในอดีต ประหยัดเวลาเดินทาง และค่าใช้จ่าย และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมจากภายนอกชุมชน ระบบการสื่อสารภายในหมู่บ้านได้แก่

1. การไปรษณีย์ และโทรเลข เป็นระบบการสื่อสารที่เข้ามามีบทบาทเป็นอันดับแรกในหมู่บ้าน ซึ่งเริ่มมีมากกว่า 100 ปี เมื่อมีการตั้งสำนักงานไปรษณีย์และโทรเลขประจำอำเภอบ้านหมี่ การไปรษณีย์จึงเข้ามาถึงบ้านกล้วย เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ชาวบ้านที่ต้องการนำข่าวสารไปแก่บุคคลที่อยู่ห่างไกลโดยไม่ต้องเดินทางไปด้วยตนเอง เพียงแต่เขียนจดหมายและ

ส่งให้เจ้าหน้าที่ไปเท่านั้น ส่วนบุคคลอื่นก็สามารถเขียนจดหมายส่งกลับมายังชาวบ้านในหมู่บ้านได้ การไปรษณีย์ และในปัจจุบันชาวบ้านก็ยังคงนิยมใช้การสื่อสารชนิดนี้สื่อสารแก่บุคคลอื่นอยู่

2. โทรทัศน์ ชาวหมู่บ้านกล้วยได้เริ่มมีโอกาสรับชมข่าวสารทางโทรทัศน์ เมื่อประมาณ พ.ศ. 2515 ซึ่งเครื่องรับในระยะแรกส่วนใหญ่เป็นเครื่องรับในระบบภาพขาวดำ ต่อมาเกิดการพัฒนากการส่งกระจายคลื่นเป็นระบบสีและเครื่องรับโทรทัศน์เป็นระบบภาพสี ซึ่งในปัจจุบันหมู่บ้านสามารถรับคลื่นโทรทัศน์ได้ที่สถานีช่อง 3,5,7,9,11 และไอทีวี โทรทัศน์เป็นการสื่อสารเพียงด้านเดียว ผู้รับไม่สามารถส่งสารโต้ตอบไปแก่ผู้ส่งมาได้ ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ เป็นข่าว , ความบันเทิง , กีฬา , การ์ตูน และสารคดีอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศตามแต่สถานีจะนำมาแพร่ภาพ ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่นิยมการชมโทรทัศน์เป็นอย่างมาก ทั้งชายและหญิง เด็กถึงผู้ใหญ่ ซึ่งเกือบทุกบ้านจะมีโทรทัศน์ไว้ชม แต่ถึงแม้จะมีการใช้จานดาวเทียมรับสัญญาณรายการ จากดาวเทียมโดยตรงแต่ภายในหมู่บ้านก็ยังไม่ปรากฏว่าบ้านใดมีใช้

3. วิทยุและเทป เครื่องรับวิทยุเป็นเครื่องรับที่รับส่งได้ง่าย ชาวบ้านมีเครื่องรับวิทยุมานานไม่น้อยกว่า 50 ปีแล้ว เพื่อรับฟังข่าวสารบ้านเมือง สารคดี รายการเพลง หรือรายการอื่นๆ เนื่องจากเครื่องรับมีราคาถูกกว่าโทรทัศน์มาก ชาวบ้านจึงมีไว้ฟังแทบทุกครัวเรือนมากกว่าเครื่องรับโทรทัศน์

4. โทรศัพท์ ได้มีการเดินสายโทรศัพท์เข้ามาในหมู่บ้านกล้วยครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ.2527 ติดตั้งโทรศัพท์สาธารณะจำนวน 2 เครื่อง แล้วขยายให้บริการแก่ชาวบ้านในแต่ละครัวเรือนเป็นส่วน จนในปัจจุบัน มีชาวบ้านใช้โทรศัพท์ ประมาณ 22 เครื่อง สำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่หมู่บ้านกล้วยสามารถรับคลื่นในระบบ เวิลด์โฟน 1800 และ 900 พบว่ามีผู้ใช้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่แบบระบบ 1800 แล้ว 2 เครื่อง

สำหรับระบบอินเทอร์เน็ต (internet) ยังไม่แพร่เข้ามาภายในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านโดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษา ที่ศึกษาในตัวเมืองมีความรู้จักรบบอินเทอร์เน็ตจากสถานศึกษา บางคนก็ได้เคยใช้จากสถานศึกษาบ้างแล้ว

ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านกล้วย

ประวัติของหมู่บ้านกล้วย ย้อนกลับไปได้ตั้งแต่เมื่อ พ.ศ.2303 กล่าวคือ เมื่อประมาณ พ.ศ.2303 ได้เกิดเหตุวิวาทกันระหว่าง พระเจ้ากรุงเวียงจันทน์กับขุนนางผู้ใหญ่คนหนึ่งชื่อพระออบ พระออบหนีเข้ามาอยู่เขตไทย พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้ไปทำนักรยังตำบลดอนมดแดง (ใกล้กับจังหวัดอุบลราชธานี ในปัจจุบัน) พระเจ้าเวียงจันทน์ส่งแม่ทัพชื่อบุญสาร ยกกองกำลังข้ามเข้ามาในเขตประเทศไทยจนสามารถมาพระออบได้ พระเจ้ากรุงธนบุรีก็โรยยกกองทัพขึ้นกลับขึ้นไปยังกรุงศรีสัตนาคณหุต โดยมีพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกเสด็จเป็นจอมทัพขึ้นไป สามารถตีได้เมืองเวียงจันทน์และหัวเมืองขึ้นมาเป็นของไทย พระเจ้าเวียงจันทน์หนีไปได้แต่ตัวพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกวาดต้อนผู้คนชาวเมืองเวียงจันทน์ลงมามากมาย ชาวเวียงจันทน์ ถูกนำมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองขึ้นในที่ที่ถูกพม่ากวาดต้อนเอาราชฎไปเสียจนร้างอยู่ คือ เมืองลพบุรี เมืองสระบุรี เมืองนครนายก และเมืองฉะเชิงเทรา

กลุ่มชาวพวนที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาครั้งนั้นส่วนที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดลพบุรี นั้น มีท้าวสนั่น เป็นหัวหน้าผู้อพยพ คอยปกป้องชาวบ้านขณะเดินทางและตั้งภูมิลำเนาแห่งใหม่ตามที่ถูกกำหนดให้ไว้ ในขณะนั้นได้มีใจรักชุมชนเข้ามาปล้นสดมภ์ชาวบ้านอยู่บ่อยครั้งทำให้เกิดความเดือดร้อนเพิ่มขึ้นไปอีก เนื่องจากจังหวัดลพบุรีโดยเฉพาะแถบบริเวณอำเภอบ้านหมืออยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นแหล่งที่มีกลุ่มโจรอยู่มาก ท้าวสนั่นจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะหัวหน้าของชาวบ้าน นำชาวบ้านขับไล่กลุ่มโจร เมื่อท่านเสียชีวิต ชาวบ้านกล้วยจึงได้ตั้งศาลและทำหุ่นจำลองไว้สักการะจนกระทั่งปัจจุบัน โดยหุ่นถูกปั้นเป็นรูปนักรบถือดาบเตรียมพร้อมต่อสู้

สาเหตุที่ชาวพวนอพยพโยกย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านกล้วย หรือตำบลบ้านกล้วยในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีต้นไม้ใหญ่ยืนใบเขียวตลอดปี ประกอบกับเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะกับการปลูกข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักผู้คนจึงได้จับจองเป็นที่ดินทำกิน ทำนา ทำไร่ ทำสวน และปลูกเรือน โดยการปลูกบ้านเรือนจะทำกันเป็นคุ่มๆ คือหลายบ้านอยู่ติดติดกัน โดยแต่ละคุ่มส่วนใหญ่ก็จะเป็นเครือญาติกัน

หมู่บ้านกล้วยเมื่อเกิดเป็นหมู่บ้านใหม่นั้น ไม่ค่อยมีผู้คนอาศัยอยู่เดิมเท่าใดนัก เนื่องจากถูกเกณฑ์ออกเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยา ชาวพวนจึงเข้ามาอาศัยอยู่ได้โดยไม่ต้องมีชื่อ

พิพาทกับเจ้าของพื้นที่เดิม ประกอบกับเป็นที่ห่างไกลจากชุมชนอื่นการเดินทางเป็นไปอย่างยากลำบาก จึงไม่มีคนไทยมาอาศัยอยู่มากนัก การอยู่อาศัยของชาวพม่าก็ได้รับความลำบากจากสภาพดังกล่าวตามไปด้วย เนื่องจากไม่มีถนนหนทางและยานพาหนะ แต่ความลำบากของการเดินทางกลับเป็นสิ่งที่ช่วยให้ชาวบ้านรอดพ้นจากการถูกปล้นสดมภ์ ช่วยให้ชาวบ้านทำมาหากินเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์แบบมีความสุขจนหมู่บ้านเจริญขึ้นเรื่อยๆ

ต่อมาเมื่อชาวบ้านมีทุนทรัพย์พอสมควร ได้ร่วมกันจัดสร้างวัดบ้านกล้วย หรือ วัดกัทธิพนาราม ในปัจจุบัน ขึ้นในปี พ.ศ. 2360 เพื่อเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งแสดงถึงความเคารพเชื่อถือนในพุทธศาสนา สาเหตุที่หมู่บ้านนี้ถูกเรียกว่าหมู่บ้านกล้วยนั้น ตามคำบอกเล่าของชาวบ้าน ทราบว่า ในระยะแรกนั้น ภายในหมู่บ้านมีต้นกล้วยอยู่เป็นจำนวนมากมีความอุดมสมบูรณ์ดี ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่าบ้านกล้วย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุประมาณ 70 ปีเศษ เล่าว่าภายในหมู่บ้านมีแต่ต้นกล้วย ดงกล้วย เดินไปทางไหนก็มีแต่ต้นกล้วย หากินได้ตลอดปีไม่มีทางอดตายไม่มีใครหิว กล้วยที่เกิดส่วนใหญ่เป็นกล้วยน้ำว้า มีรสชาติพอทานได้แต่ไม่ถึงกับดีมาก หลังจากที่อยู่อาศัยมาเป็นเวลานานพลเมืองเพิ่มมากขึ้น อาณาเขตของหมู่บ้านมีอาณาเขตขนาดใหญ่ และประชากรมากเกินกว่าจะเป็นหมู่บ้านได้อีกต่อไป ทางราชการจึงยกระดับจากหมู่บ้านเป็นตำบล ชาวบ้านก็ยังคงเรียกว่าบ้านกล้วยเช่นเดิม จึงคงใช้ชื่อตำบลเป็นตำบลบ้านกล้วย โดยจัดแบ่งซอยหมู่บ้านเพิ่มเติม เป็น 5 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1, 2, 3, 4, 5 จนกระทั่งปัจจุบันนี้ หมู่บ้านกล้วยมีอายุมากกว่า 200 ปี

สถานที่สำคัญของหมู่บ้านกล้วย

สถานที่ที่มีความสำคัญโดยรวมของชุมชน หรือชาวบ้าน ทุกเพศทุกวัย ใช้ทำสถานที่ที่ได้ใช้ทำกิจกรรมร่วมกันในพิธีกรรมต่างๆ สถานที่เหล่านี้เป็นทั้งสถานที่ราชการและสถานสาธารณณะที่ชาวบ้านร่วมกันก่อสร้างดูแลรักษา สถานที่เหล่านี้ได้แก่

วัดกัทธิพนาราม หรือวัดบ้านกล้วย เป็นวัดเก่าแก่สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.2360 ในสมัยแผ่นดินสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่5) มีอาณาเขต 37 ไร่ อยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ของตำบลบ้านกล้วย ติดกับหมู่ที่ 5 ถูกแบ่งออกไปเมื่อมีการจัดแบ่งอาณาเขตหมู่บ้านใหม่เพื่อยกฐานะเป็นตำบล ลานวัดและอุโบสถมีขนาดใหญ่ ใช้สำหรับเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมภายใน

หมู่บ้าน ได้เปลี่ยนชื่อวัดจากวัดบ้านกล้วยมาเป็นวัดกัทธิพนาราม เมื่อ พ.ศ. 2516 และสร้างอุโบสถหลังใหม่แทนอุโบสถหลังเก่าที่เก่าแก่เสื่อมโทรม เมื่อ พ.ศ. 2518 โดยมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จมาเป็นองค์ประธานยกช่อฟ้าพระอุโบสถ วัดกัทธิพนารามมีความสำคัญกับชาวบ้านมากเนื่องจาก เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านจะมาทำกิจกรรมร่วมกันในงานพิธีหรืองานบุญต่างๆ ตลอดทั้งปี เช่น พิธีทำฟ้า บุญเทศน์มหาชาติ รวมถึงเป็นสถานที่เผยแพร่ความรู้ทางการเกษตร การศึกษา อนามัย ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ เพื่อยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน ปัจจุบันวัดกัทธิพนาราม มีเจ้าอาวาส คือ พระครูสิทธิวิโรจน์ธนา รองเจ้าอาวาส คือ พระครูสุทธิวิহারกุล ซึ่งพระครูสิทธิวิโรจน์ธนาเจ้าอาวาสยังมีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะอำเภอบ้านหมี่อีกด้วย วัดมีพระจำพรรษา 18 รูป และ เณร 2 รูป

จากการศึกษาพบว่า วัดนอกจากจะเป็นศูนย์กลางทางประเพณีพิธีกรรมแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และการปกครองท้องถิ่นของชุมชนในละแวกใกล้เคียงอีกด้วย โดยมีบทบาทในการเชื่อมโยงชาวบ้านจากต่างชุมชนให้มาสัมพันธ์กันและก่อให้เกิดบูรณาการทางสังคมวัฒนธรรม ขึ้นภายในท้องถิ่น อันมีกฎเกณฑ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งบทบาทของพระสงฆ์ เป็นเครื่องหล่อหลอมให้เกิดแบบแผนของพฤติกรรมและหลักปฏิบัติร่วมกันของชาวบ้านในแต่ละชุมชน อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดไปสู่สมาชิกรุ่นใหม่ของชุมชนด้วย ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับบ้าน หรือชุมชน ก็เป็นไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น และที่สำคัญคือ วัดเป็นตัวปลูกฝังถ่ายทอดอุดมการณ์ทางสังคมโดยผ่านหลักธรรมความเชื่อหรือรูปแบบของพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยพวน ที่สืบเนื่องกันมาจนกลายเป็นแบบแผนและวิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นจนกระทั่งทุกวันนี้

โรงเรียนวัดบ้านกล้วย เป็นสถานที่ที่ติดกับวัดกัทธิพนาราม หรือวัดบ้านกล้วย ซึ่งทางวัดยกที่ดินจำนวน 15 ไร่ ให้กับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อจัดตั้งเป็นโรงเรียน เมื่อ พ.ศ. 2478 เปิดดำเนินการสอนหนังสือระดับประถมศึกษาให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้านกล้วย และหมู่บ้านใกล้เคียง ในขณะเริ่มต้นได้มีการจัดการสอนถึงเพียงชั้น ป.4 จนปัจจุบันได้ขยายการเรียนการสอนจนถึงชั้น ป.6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 758 คน ครูจำนวน 12 คน นักการภารโรง 1 คน อาคารเรียน 3 หลัง (ข้อมูล เดือนกุมภาพันธ์ 2542) โรงเรียนวัดบ้านกล้วยถือเป็นสถานที่ช่วยพัฒนาความรู้ให้แก่บุตรหลานของชาวบ้านให้ได้รับการศึกษาระดับเบื้องต้นได้ทั่วถึงชั้น ครูอาจารย์คอยให้ความรู้แก่ชาวบ้านในกิจกรรมต่างของชุมชน อีกทั้งสนามกีฬาของโรงเรียนยังใช้เป็นที่สำหรับออกกำลังกายของเยาวชน ใช้แข่งขันกีฬาเชื่อมความสามัคคีต่างๆ เช่น แข่งขันฟุตบอลระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น

ศาลเจ้าพ่อสนั่น ในหมู่บ้านศาลเจ้าพ่อสนั่นเป็นศาลเจ้าที่มีขนาดใหญ่พอสมควร เป็นศาลที่สร้างใหม่เมื่อปี พ.ศ.2539 แทนศาลเดิมที่ชำรุดทรุดโทรม ชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าพ่อสนั่นเป็นผีนักรบพวน ในสมัยที่ชาวบ้านพากันอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ต่อสู้กับโจรผู้ร้ายที่เข้ามาปล้นสดมภ์ชาวบ้าน จนเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านโดยทั่วไป เมื่อทำวสันต์ หรือเจ้าพ่อสนั่นเสียชีวิตลง ชาวพวนบ้านกล้วยซึ่งมีความนับถือ จึงจัดก่อสร้างศาลและรูปจำลองขึ้นกลางหมู่บ้าน ติดกับวัดบ้านกล้วย การจัดตั้งศาลนั้นเพื่อเป็นการแสดงเคารพถึงเจ้าพ่อสนั่น และเชื่อว่าจะดูแลรักษาหมู่บ้าน และลูกบ้านให้พ้นภัยต่างๆ โดยเฉพาะเมื่อชาวบ้านจะเดินทางไกลก็จะภาวนาอ้อนวอนขอให้ความคุ้มครองเดินทางโดยสวัสดิภาพ และเมื่อถึงเดือน 6 ของทุกปี ชาวบ้านจะทำพิธีเลี้ยงผีปู่ตาที่ศาลเจ้าพ่อสนั่นแห่งนี้

สถานีนอนามัย เมื่อเกิดเจ็บป่วยชาวบ้านกล้วยจำเป็นต้องเดินทางเข้ารักษาตัวเบื้องต้นที่โรงพยาบาลประจำอำเภอบ้านหมี่ ซึ่งบางครั้งอยู่ห่างไกลและการบริการไม่ทั่วถึงเนื่องจากต้องรับบริการชาวบ้านทั้งอำเภอ ในปี พ.ศ. 2538 ชาวบ้านและเจ้าอาวาสวัดกัทธิพนารามได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์เงินร่วมกันก่อตั้งสถานีนอนามัยประจำตำบลเพื่อให้เป็นสถานที่ดูแลรักษาพยาบาลเบื้องต้นและจัดการสาธารณะสุขภายในหมู่บ้าน ซึ่งก็สามารถดำเนินการอย่างได้ผลสามารถดูแลป้องกันโรคภัยไข้เจ็บที่จะระบาดเข้ามาภายในหมู่บ้าน ชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ศูนย์ศิลปาชีพประชาสุขสันต์ ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกล้วย เป็นสถานที่จัดตั้งเพื่อรับส่งเสริมหัตถกรรมประเภทผ้ามัดหมี่ พร้อมกับส่งเสริมวิธีการทอผ้ามัดหมี่ และจัดจำหน่ายผ้ามัดหมี่ของชาวบ้านให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นเมืองช่วยให้มีรายได้ ลดการออกนอกท้องถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพนอกภูมิภาคนา ภายในศูนย์ยังจัดแสดงวิถีชีวิตของชาวพวนอย่างย่อๆ มีเรือนไทยพวนตั้งแสดงอยู่ภายในบริเวณศูนย์ ตลอดจนถึงมีหอประชุมเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนและอบรมต่างของชาวบ้าน

ป้อมยามตำรวจ ป้อมยามตำรวจตั้งอยู่บนถนนสายบ้านหมี่-ลพบุรีตัดถนนทางเข้าหมู่บ้านกล้วย ป้อมยามตำรวจเป็นป้อมยามของตำรวจสายตรวจจาก สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองบ้านหมี่ พื้นที่ป้อมยามขนาด 3 คูณ 3 ตารางเมตร มีเจ้าหน้าที่ตำรวจผลัดเปลี่ยนเข้าเวรประจำการ ครั้งละ 1 นาย ตลอด 24 ชั่วโมง ที่ป้อมยามแห่งนี้ชาวบ้านใช้เป็นที่ร้องทุกข์หากเกิดเหตุร้าย และเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะแวะเยี่ยมเยียนพบปะชาวบ้านในหมู่บ้าน จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนมีความสัมพันธ์กันอย่างดี และยังร่วมมือกันในการป้องกันการระบาดของ

ยาเสพติดเข้ามาสู่เยาวชนภายในหมู่บ้านอีกด้วย

ร้านค้าของชำ เป็นสถานที่ที่ชาวบ้านมักจะมาพบปะกันโดยบังเอิญ หรือจงใจ นัดมาพบกัน ภายในหมู่บ้านกล้วย มีร้านค้าของชำหลายร้าน ที่นิยมและขายดี คือร้านของนางเหมือน ปานขาว ใช้บ้านเรือนแถวขนาด 2 ห้อง เป็นห้องแสดงสินค้าขายให้แก่ชาวบ้าน ของที่ขายได้แก่ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง น้ำปลา สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก รวมถึงเครื่องคั้นอัดลมประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ชาวบ้านมักจะมานั่งคุยกันที่บ้านของนางเหมือนเพราะที่หน้าบ้านมีม้านั่งหินอ่อนวางอยู่ 2 ชุด ในใต้ต้นทุกวาง สถานที่แห่งนี้จึงกลายเป็นที่รวมกลุ่มสังคมน้อยๆไปโดยปริยาย

ลักษณะทางประชากร

ประชากรในหมู่ที่ 5 ส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ 85 เป็นชาวไทยพวน ส่วนที่เหลือ เป็นชาวไทย จำนวนประชากรสำรวจเมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ.2540 โดยสถานีอนามัยตำบลบ้านกล้วย พบว่ามีจำนวน 238 ครัวเรือน ประชากรรวมทั้งสิ้น 684 คน แบ่งเป็นเพศชาย 323 คน เพศหญิง 366 คน ดังรายละเอียดในตาราง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงจำนวนประชากรหมู่ที่ 5

ช่วงอายุของ ประชากร(ปี)	ประชากรชาย (คน)	ประชากรหญิง (คน)
0 - 1	6	9
1 - 5	18	22
6 -10	42	41
11 -15	39	39
16 - 20	41	45
21 - 25	31	47
26 - 30	32	43
31 - 35	27	32
36 - 40	25	21
41 - 45	21	23
46 - 50	20	17
51 - 60	17	13
6 - 70	5	8
รวม	323	366

ที่มา จากแบบสำรวจจำนวนประชากรของสถานีอนามัยตำบลบ้านกล้วย พ.ศ.2540

จากตารางจะพบว่า ช่วงอายุของประชากรที่มีมากที่สุดคืออยู่ที่ช่วงอายุ 16-45 ปี ซึ่งมีจำนวนถึง 400 คน ซึ่งเป็นช่วงอายุของวัยทำงาน ถ้ารวมกับประชากรในช่วงอายุ 46-60 ปี ซึ่งมีจำนวน 67 คน รวมเป็น 467 คน พบว่าเป็นวัยทำงานมีปริมาณที่มากพอสมควร ถ้าเปรียบเทียบกับ ช่วงที่ยังไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้คือ ช่วงอายุ 0 -1ปี จำนวน 15 คน ช่วงอายุ 1-10 ปี จำนวน 123 คน ช่วงอายุ 11-15 ปี จำนวน 78 คน และช่วงอายุ มากกว่า 60 ปี ขึ้นไป อีกจำนวน 13 คน เมื่อรวมกันแล้ววัยที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นจำนวน 229 คน สัดส่วนน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในวัยที่สามารถทำงานได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ซึ่งถือว่ามียุควัยทำงานปริมาณมากพอสมควร การที่มีผู้ประกอบอาชีพต่างๆมาก จะเป็นการนำรายได้มาสู่ชุมชนมากขึ้นตามไปด้วย ชุมชนมีกำลังซื้อเลือกซื้อเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ได้มาก

ในวัยทำงานนั้น จะพบว่าปริมาณของสตรีมีมากกว่าชาย อันมีผลเกี่ยวเนื่องมาจากภายในจังหวัดลพบุรี มีโรงงานที่ต้องการรับเฉพาะพนักงานหญิงเข้าทำงานในโรงงาน โดยไม่ต้องการผู้มีความรู้สูงมากนัก สำหรับแรงงานชายโรงงานส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่เป็นจำนวนน้อย หญิงในหมู่บ้านจึงไม่จำเป็นต้องเดินทางไปหางานทำนอกชุมชน ส่วนผู้ชายต้องเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานคร หรือหัวเมืองแห่งอื่นๆ เพื่อหางานทำ

ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชน

ครอบครัวเครือญาติ

โครงสร้างทางสังคมในหมู่บ้านของชาวไทยบ้านกล้วย จะมีลักษณะคล้ายกับหมู่บ้านอื่นๆ ในเขตภาคกลางทั่วไป คือ จะมีความผูกพันกับระบบเครือญาติ โดยที่สมาชิกในครอบครัวเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ครอบครัวในที่นี้หมายถึง กลุ่มคนที่เป็นญาติกัน โดยสายเลือด การแต่งงาน หรือการรับไว้เป็นญาติกัน คนเหล่านี้จะใช้ชีวิตประจำวันร่วมกัน และสมาชิกแต่ละคนของครอบครัวจะแสดงบทบาทไปตามสถานภาพหรือตำแหน่งในครอบครัวของตนตามความคาดหวังของสังคม

โดยทั่วไป ครอบครัวในหมู่บ้านกล้วย มี 2 ประเภทใหญ่ คือ ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และครอบครัวขยาย (Extended Family) ในอดีตครอบครัวของหมู่บ้านกล้วยมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวเดี่ยวหมายถึง ครอบครัวขนาดเล็กที่มีแค่ 2 ชีวิตคน คือ รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูกๆ เท่านั้น และความผูกพันระหว่างสามีและภรรยา เป็นลักษณะเด่น ขณะที่ครอบครัวขยายเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ มีสมาชิกมากกว่า 3 ชีวิตขึ้นไป และความผูกพันทางสายเลือดสำคัญกว่าความผูกพันระหว่างสามีภรรยา

ครอบครัวขยายในอดีตของหมู่บ้านกล้วย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) ของแต่ละครอบครัว กล่าวคือในครอบครัวขยาย จะญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ด้วยกัน เมื่อท่านเหล่านั้นถึงแก่กรรมไป ก็จะกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวเพราะสมาชิกในครอบครัวเหลือเพียง 2 รุ่น คือ รุ่นพ่อแม่และรุ่นลูกๆ และเมื่อลูกสาวแต่งงานจะนำสามีมาอยู่อาศัยกับพ่อแม่ ลูกเขยจะช่วยพ่อตาแม่ยายทำงานเป็นเวลาประมาณ 2 ปี จนมีลูก จากนั้นจะแยกครัวเรือนไปอยู่ต่างหาก อาจอยู่ในบริเวณเขตบ้านของพ่อแม่หรืออยู่ใน

หมู่บ้านเดียวกันหรืออาจย้ายไปอยู่ที่อื่นก็ได้ การแยกครัวเรือนออกไปเช่นนี้ ทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวอีกครอบครัวหนึ่ง ในเวลาเดียวกัน เมื่อลูกแยกครัวเรือนออกไป ก็จะกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวอีกครั้งหนึ่งเมื่อลูกสาวคนที่ 2 แต่งงาน จะนำสามีมาอยู่ด้วยและช่วยทำนา เมื่อมีลูกครอบครัวจะเป็นครอบครัวขยายอย่างสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง และจะเป็นวงจรครอบครัวไปเรื่อยๆเช่นนี้ ต่อมาเมื่อพ่อแม่อยู่ในวัยชราจะมีลูกหนึ่งคนอยู่อาศัยกับพ่อแม่เพื่อดูแลท่าน ส่วนมากจะเป็นลูกสาว ลูกสาวจะนำสามีมาอยู่กับพ่อแม่ด้วย

ระบบครอบครัวขยายดังกล่าว มีความสำคัญมากต่อระบบเครือญาติในชุมชนบ้านกล้วย เพราะว่าระบบดังกล่าว ทำให้เกิดเครือญาติที่เกี่ยวข้องสายเลือดและโดยการแต่งงานกระจายไปอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้มีระบบเครือญาติไม่เพียงแต่ในหมู่บ้านกล้วยเท่านั้น แต่มีญาติๆใกล้ชิดสนิทสนมกันในหลายหมู่บ้านด้วย นับได้ว่าโครงสร้างของระบบเครือญาติสมัยก่อนของบ้านกล้วย ผูกพันอย่างเหนียวแน่นระหว่างญาติทางสายเลือดและโดยการแต่งงาน ชาวบ้านมักยินดีต้อนรับญาติพี่น้องใหม่ที่เข้ามาอยู่ในครอบครัวเดียวกันหรือในหมู่บ้านเดียวกัน ในครอบครัวบ้านกล้วย จะมีคำเรียกญาติอาวุโสว่า ยาย ตา สูง ป้า น้ำ อา ส่วนผู้อาวุโส จะเรียกลูกหลานในลักษณะชื่อเล่นที่ชาวบ้านนิยมเรียกกัน ชาวบ้านโดยทั่วไปมักรู้จักครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านกล้วย และยังรู้จักไปถึงโคตรตระกูลของกันและกันด้วย ทั้งนี้เพราะต่างก็อยู่ในหมู่บ้านมานานด้วยกัน

ในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้องและเครือญาติ นับได้ว่ามีการติดต่อพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ มักมีการพูดคุยกันในหมู่ญาติพี่น้องในเรื่องทั่วไป เป็นการถามข่าวคราวทุกข์สุขและเป็นอยู่ของกันและกัน และมักมีการขอความช่วยเหลือจากญาติๆในเรื่องต่างๆ เช่น ขอยืมเครื่องใช้ในการทำนา เช่น คราด แอก คันไถ ขอให้ช่วยเลี้ยงลูกหลานเมื่อต้องไปทำนา ทำไร่ ปลูกผัก ขายผัก หรือทำธุระอย่างอื่นๆ มีการขอยืมเงินทางจากญาติๆในยามขัดสน และเมื่อมีกรณีพิพาทขัดแย้งภายในครอบครัว หรือมีเรื่องสำคัญที่ต้องปรึกษาหารือกัน ญาติผู้ใหญ่ หรือ ผู้อาวุโส ในครอบครัวจะถูกเชิญมาปรึกษาหารือกัน

ในส่วนความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น การไปดูแลรักษาหรือเอาใจใส่ทุกข์สุขของญาติพี่น้องที่เจ็บป่วยนั้น นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบความสัมพันธ์ทางเครือญาติในหมู่บ้านกล้วยในอดีต เป็นการแสดงออกถึงความผูกพันทางด้านจิตใจและมีน้ำใจต่อกัน แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่เน้นความผูกพันทางจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ในบ้านกล้วยถ้าหากญาติพี่น้องไม่สบายหรือเจ็บหนัก และถ้าคนเจ็บอยู่ในหมู่บ้านพวกญาติๆจะแวะไปเยี่ยมเยียนไต่ถาม

ทุกข์และช่วยปรับนิมิตต่างๆ และพยายามหาทางช่วยญาติพี่น้องที่เจ็บป่วยเท่าที่จะทำได้ และถ้าญาติพี่น้องต้องไปรักษาตัวในโรงพยาบาล พวกญาติๆ จะพยายามไปเยี่ยมเยียน ผู้ไม่ได้ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาลจะไปเยี่ยมที่บ้านเมื่อญาติกลับมาบ้านแล้ว

นอกจากการช่วยเหลือกันในยามเจ็บไข้ไม่สบายแล้ว การเข้าร่วมในงานพิธีกรรมของชีวิตในหมู่ญาติพี่น้อง ถือเป็นเรื่องสำคัญอีกอย่างหนึ่งในระบบเครือญาติของหมู่บ้านกล้วย เช่น เมื่องานพิธีต่างๆ ของชีวิตเป็นต้นว่า งานแต่งงาน งานบวช หรืองานศพ ญาติพี่น้องจะมาช่วยในงานสำคัญเหล่านั้น และมักให้การช่วยเหลือด้านต่างๆ ทั้งด้านเงินทองสิ่งของที่จำเป็น ต้องใช้ หรือช่วยด้านแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานบวชลูกชาย จะจัดเป็นงานใหญ่และต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก นอกจากนี้เมื่อมีงานเกี่ยวกับชุมชน เช่น งานกฐิน งานสงกรานต์ งานบุญต่างๆ ญาติพี่น้องในหมู่บ้านอื่นๆรวมทั้งเพื่อนบ้านจะมาช่วยงานด้วย โดยถือว่าเป็นการทำบุญร่วมกันและมามีส่วนร่วมในงานนั้นๆเป็นการแสดงว่ามาช่วยหมู่บ้านของญาติๆ โดยการช่วยต้อนรับแขก ทำอาหารขนม ช่วยล้างจานและอื่นๆ

ครอบครัวและเครือญาติในปัจจุบัน

ประชากรชาวบ้านกล้วยในปัจจุบันจะมีเชื้อชาติ ศาสนาและภาษาไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายพวน ใช้ภาษาไทยภาคกลาง เฉพาะคนแก่เท่านั้นที่จะพูดภาษาพวน มีส่วนน้อยที่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน จากการสำรวจเกี่ยวกับครอบครัวในหมู่บ้านกล้วยพบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว คือเป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีสมาชิกโดยเฉลี่ยประมาณ 4 คนต่อหนึ่งครอบครัว ประกอบด้วยสมาชิกเพียงสองช่วงอายุคน คือรุ่นพ่อแม่และลูกๆ อย่างไรก็ตามครอบครัวบางครอบครัวยังมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายอยู่ คือมีสมาชิกตามช่วงอายุคนคือ รุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก และหลานๆ ครอบครัวส่วนใหญ่ในบ้านกล้วยจะมีญาติพี่น้องมาตั้งครัวเรือนอยู่ภายในหมู่บ้านเดียวกัน เฉลี่ยแล้วครอบครัวหนึ่งมีญาติๆ อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน 5-6 ครัวเรือน เช่น บ้านป่า บ้านสูง บ้านพี่บ้านน้อง

เมื่อกล่าวถึงการเลือกคู่และการแต่งงานในปัจจุบันพบว่า ชาวบ้านกล้วยยึดกฎเกณฑ์การแต่งงานภายนอกกลุ่ม (Exogamy) อย่างเหนียวแน่น การแต่งงานนอกกลุ่มดังกล่าว มีหลายระดับ ระดับแรกคือการไม่มีเพศสัมพันธ์กับญาติใกล้ชิด (Incent taboo) ปรากฏว่าในหมู่บ้านกล้วยไม่มีผู้ใดฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ดังกล่าวเรียกได้ว่าบ้านกล้วยยึดมั่นกฎเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ปัจจุบันการแต่งงาน ส่วนใหญ่ของชาวบ้าน เป็นการแต่งงานกับคนนอกหมู่บ้าน

มากกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน ในอดีตชาวบ้านแต่งงานกับคนในหมู่บ้านเดียวกัน (Endogamy) มากกว่า แต่ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกและวัฒนธรรมเมืองเข้ามาครอบงำคนในชนบท ทำให้หนุ่มสาวออกไปทำงานทำนอกหมู่บ้านมากขึ้น ทำให้มีโอกาสพบคนนอกหมู่บ้านมากขึ้น และมีการแต่งงานกับคนนอกหมู่บ้านมากกว่าในอดีต ดังนั้นหนุ่มสาวจึงเลือกคู่ครองเองตามความพอใจส่วนตัวของแต่ละคน พ่อแม่มีส่วนในการเลือกคู่ครองแล้ว พ่อแม่ยินดีจัดงานแต่งงานให้ และยอมรับหรือละไว้จากหมู่บ้านอื่น พ่อแม่ของชาวบ้านกลัวในปัจจุบันยอมรับว่าการควบคุมการแต่งงานของลูกหลานไม่สามารถทำได้เหมือนในอดีต

เมื่อพิจารณาเรื่องจำนวนคู่ครองแล้วพบว่าชาวบ้านกลัวส่วนมากนิยมระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของสถาบันครอบครัวในสังคมไทยด้วย นั่นคือการมีสามีหรือภรรยาแต่เพียงคนเดียว อย่างไรก็ตามในบ้านกลัว มีระบบมากเมีย (Polygyny) อยู่ด้วยนั่นคือการมีภรรยามากกว่า 1 คน ซึ่งเป็นต้นเหตุของปัญหาครอบครัว ทำให้มีการหย่าร้างเกิดขึ้น แต่ระบบนี้มีน้อยมากในบ้านกลัว

เมื่อแต่งงานแล้ว หนุ่มสาวชาวบ้านกลัวต้องตัดสินใจว่าจะไปอยู่กับใครหลังแต่งงาน (Post Residence) จากการสำรวจพบว่าผู้หญิงในบ้านกลัวเมื่อแต่งงานแล้ว จะพาสามีไปอยู่กับพ่อแม่ของตน อาจอยู่ในบ้านเดียวกัน หรือบริเวณเขตบ้านเดียวกัน หรือในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ถ้าเป็นผู้ชาย เมื่อแต่งงานแล้ว มักไปอยู่ที่อื่นนอกหมู่บ้าน สำหรับเรื่องการสืบเชื้อสายพบว่า ลูกๆ เป็นสมาชิกเครือญาติทั้งฝ่าย พ่อ และฝ่ายแม่ (Bilateral Descent) คือมีสิทธิรับมรดกจากญาติฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ด้วย แต่ชาวบ้านกลัวมักใกล้ชิดกับญาติฝ่ายมารมากกว่าฝ่ายบิดา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวในบ้านกลัวพบว่า สมาชิกในครอบครัวเดียวกันใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อแม่ลูก ใกล้ชิด แต่ความสัมพันธ์ระหว่าง แม่ กับลูกสาวจะใกล้ชิดกันเป็นพิเศษ ส่วนลูกชายใกล้ชิดพ่อกว่าแม่ และพี่ๆ น้องๆ ต่างรักใคร่กลมเกลียวกันเป็นอย่างดี สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวต่างพยายามแสดงบทบาทสถานภาพของตน โดยพ่อแม่พยายามอบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดีให้ความรักความอบอุ่นแก่ลูก ให้การศึกษาตามความสามารถที่มีอยู่ ส่วนลูกๆ มีหน้าที่ต่อพ่อแม่ ดังนี้ คือ ช่วยเหลืองานต่างๆ เคารพเชื่อฟัง และเลี้ยงดูพ่อแม่เมื่อแก่ชราโดยการให้เงิน สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ หน้าที่ ที่พี่น้องยังมีต่อกันคือ การอบรมเลี้ยงดูน้อง ส่วนน้องต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของพี่ และทั้งพี่และน้องควรช่วยเหลือกัน รวมทั้งญาติอื่นๆ ด้วย

เมื่อเวลาผ่านไป หมู่บ้านกล้วยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ แต่ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในบ้านกล้วย ยังคงเหนียวแน่นเหมือนเดิม นั่นคือ การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างเครือญาติยังมีอยู่เหมือนเดิม แต่อาจลดระดับลงไปบ้างเล็กน้อย ในเวลาเดียวกัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านครอบครัวอยู่บ้าง เช่น การขอความช่วยเหลือกันบางอย่างได้หดหายไป เช่น การลงแขก ดำ หรือเกี่ยวข้าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครอบครัวส่วนใหญ่มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา ช่วยผ่อนแรง เช่น รถไถนาแบบเดินตาม (ควายเหล็ก) เครื่องสูบน้ำ เครื่องเกี่ยวข้าว เครื่องนวดข้าว (เครื่องขัด) เป็นต้น ครอบครัวที่ไม่มีเครื่องมือแรงดังกล่าวสามารถหาเช่าได้ ทำให้การพึ่งพากันระหว่างเครือญาติลดน้อยลงมาก ส่วนการยืมของเครื่องใช้ทางด้านการเกษตรได้ลดลงมากเช่นกัน มีแต่การรับจ้างเอาค่าแรงกันมากขึ้นเพราะต้องการเงินมาไว้ใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการยืมสิ่งของเครื่องใช้ทางด้านการเกษตร ไม่ค่อยเป็นที่นิยมกันในหมู่บ้านนี้มากนัก

ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ในระหว่างเครือญาติในหมู่บ้านกล้วย จะเปลี่ยนไปบ้าง แต่อาจกล่าวได้ว่า ครอบครัว และศาสนา เป็น 2 สิ่ง สำคัญ ที่ช่วยยึดชาวบ้านกล้วยเข้าไว้ด้วยกัน ได้มากที่สุดในปัจจุบัน

ชีวิตประจำวัน วงจรชีวิต ประเพณี และพิธีกรรมในรอบ 1 ปี

ชีวิตประจำวันของชาวบ้าน จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับชาวบ้านไทยโดยทั่วไป ตาม โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านไทยพวนจะตื่นนอนในเวลาประมาณ 04.00 น. ถึง 06.00 น. ทั้งนี้ผู้ที่มิอาชีพเกษตรกรรมอาจจะตื่นเร็วกว่าผู้ที่อาชีพอื่นๆ เพราะต้องรีบไปยังพื้นที่เพาะปลูกหากไปช้า แดดร้อน ทำงานไม่สะดวก หลังจากตื่นนอนแล้วจะไปตลาดกลับมา หุงหาอาหาร บิณฑบาตพระ เด็กมักตื่นนอนหลังผู้ใหญ่ ทำความสะอาดร่างกาย ร่วมรับประทานครบกับผู้ใหญ่ หลังจากรับประทานครบแล้ว ก็จะประกอบกิจกรรมตามหน้าที่ของตน เช่น เด็กๆที่เรียนหนังสือก็ต้อง ไปเรียนหนังสือ , ผู้ใหญ่ที่มีอาชีพค้าขายก็จัดร้านเตรียมนำสินค้าออกขาย , ผู้ที่มีอาชีพรับจ้างหรือรับราชการก็เดินทางไปยังสถานที่ทำงาน ซึ่งแต่ละคนก็จะทำหน้าที่ของตนจะเสร็จสิ้นลงในเวลาประมาณ 06.00 น. ก็จะทยอยกันกลับมายังที่พัก จากนั้นจะเป็นเวลาว่าง บางคนก็จะนั่งดูโทรทัศน์ ฟังวิทยุ นอนพักผ่อน ไปพบปะเพื่อนฝูง นั่งคุยหรือตั้งวงดื่มสุรา หรือเล่นกีฬา ตาม

ความสนใจ หลังจากนั้นในเวลา ประมาณ 19.00 น. จะกลับเข้าบ้าน และเริ่มนอนในเวลา 20.00 น. สำหรับเด็ก และ 21.00 น. สำหรับผู้ใหญ่ จนกระทั่งวันใหม่จึงเริ่มประกอบกิจกรรมเมื่อตื่นขึ้นมา แล้วเข้าไปรับมาเป็นประจำทุกวัน

ภาษา

ไทยพวน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีภาษาเป็นของตนเอง ภาษาพวนในหมู่บ้านกล้วย เป็นภาษาที่มีต้นกำเนิดจากไทยพวนเมืองเชียงขวางเพราะอพยพมาจากที่แห่งนี้ ชาวบ้านกล้วย พูดภาษาพวนกันมาก แต่ในปัจจุบันพบว่าผู้ที่พูดภาษาพวนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีไม่มากนัก หลานบางคนพอฟังได้เข้าใจ แต่ไม่สามารถพูดได้ ส่วนใหญ่จะพูดสื่อสารกันด้วยภาษาไทย กลางเสียมากกว่า จะมีภาษาไทยพวนปนเป็นบางครั้งเป็นส่วนน้อย การสื่อสารกับชุมชนอื่นๆ ชาวบ้านจะใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นหลัก การสื่อสารกันเองจะใช้ภาษาพวนเป็นบางครั้งเท่านั้น แม้ในครอบครัวเดียวกันส่วนใหญ่ก็ยังพูดภาษาไทยภาคกลาง จากการสำรวจพบว่ามีการใช้ภาษาภายในครอบครัวดังนี้ ใช้ภาษาไทยภาคกลางถึงร้อยละ 95 แทบจะเรียกว่าไทยพวนรุ่นใหม่ไม่ค่อยรู้ภาษาพวนกันแล้ว ส่วนที่เหลือพูดกันเฉพาะที่มีวัยอาวุโส การใช้ภาษาพวนเท่าที่พบเห็นจะใช้สนทนากันเมื่อมีงานประจำปี ชาวพวนที่มาร่วมพิธีกรรมและสนิทกันจึงจะพูดภาษาพวนต่อกัน

ระบบเศรษฐกิจ

ลักษณะการประกอบอาชีพของชาวบ้านกล้วยยังคงมีลักษณะคล้ายกับชุมชนแห่งอื่นๆ ในเขตภาคกลาง คือมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. อาชีพทำนา เนื่องจากแต่เดิมสังคมพวน เป็นสังคมที่เพาะปลูกเพื่อการยังชีพ โดยเฉพาะการปลูกข้าว เป็นอาชีพหลักของชาวไทยพวน การปลูกข้าวจึงเห็นได้แพร่หลายในหมู่บ้านไทยพวน การปลูกข้าวชาวบ้านกล้วยจะปลูกอยู่โดยรอบหมู่บ้าน เนื่องจากมีแหล่งชลประทานไหลผ่าน น้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปี สามารถเพาะปลูกข้าวนาปรังได้ พันธุ์ข้าวที่ชาวนานิยมปลูกคือ ข้าวพันธุ์หอมมะลิ ข้าวพวง ข้าวเล็บมือนาง 11 ข้าวขาวตาแห้ง และข้าวพันธุ์ ก.ข.6 สำหรับข้าวเหนียว การเพาะปลูก ชาวนาจะใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิตตั้งแต่การไถนาด้วยรถไถแทนกระบือ หรือโค สูบน้ำจากคลองชลประทานด้วยเครื่องสูบน้ำ แทนการวิดน้ำโดยใช้แรงคน

ใช้ปุ๋ยเคมีสำหรับปราบศัตรูพืช ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์เร่งการเจริญเติบโต เพิ่มผลผลิต จึงค่อนข้างจะ
ต้องลงทุนในการเพาะปลูกพอสมควร การเพาะปลูกสามารถผลิตข้าวเปลือกได้เฉลี่ย 300-400
กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งสามารถผลิตได้เป็นปริมาณมาก ผลผลิตที่ได้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรก
เก็บไว้สำหรับประทานเอง ประมาณร้อยละ 20 ส่วนที่สองเก็บไว้ทำเมล็ดพันธุ์ ร้อยละ 10 และ ส่วนที่
3 นำออกขายแก่พ่อค้าที่มารับซื้อ หรือไปขายที่โรงสี เป็นจำนวนร้อยละ 70 ซึ่งชาวนาส่วนใหญ่
บอกว่าการทำนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยคุ้มกับค่าใช้จ่ายในการทำนาจากปัจจัยที่ใช้ผลิตข้างต้น การทำ
นาต้องอดทนจากความเหนื่อยล้า หากมีโอกาสที่ดีกว่าก็จะไปหันไปประกอบอาชีพอื่น แต่เนื่อง
จากยังไม่มีความรู้และทุน ที่จะไปประกอบอาชีพอื่น จึงได้แต่เพียงส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษา
เพื่อเปลี่ยนอาชีพไปเท่านั้น จึงมีแนวโน้มการประกอบอาชีพทำนาของชาวบ้านกล้วยคงจะลดน้อย
ลงไป จากที่ในปัจจุบันสำรวจพบมีผู้ประกอบอาชีพทำนาร้อยละ 20

2.อาชีพรับจ้าง หลังจากที่เกิดกระแสความเจริญแผ่ขยายเข้าไปสู่หมู่บ้านกล้วย ทำให้
ให้เกิดอาชีพใหม่ๆเกิดขึ้น โดยเฉพาะการรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งถือเป็นอาชีพของคนรุ่น
ใหม่ในชุมชนหมู่บ้านกล้วย เนื่องจากความต้องการแรงงานจำนวนมากของโรงงานอุตสาหกรรม
ที่ตั้งอยู่ และค่านิยมในอาชีพทำนาไม่มีอีกต่อไปแล้ว สัดส่วนการทำนาปลูกข้าวจึงลดน้อยลงไป
พบว่ามีการประกอบอาชีพรับจ้างถึง ร้อยละ 35 ทั้งนี้เนื่องจากการเข้าไปรับจ้างทำงานในโรง
งานอุตสาหกรรมนิมิแบ่ ที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรมลพบุรี เป็นโรงงานก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2538 ตั้ง
อยู่บริเวณริมถนนพหลโยธินใกล้ถนนตัดแยกเข้าไปอำเภอหนองม่วง ห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ
30 กิโลเมตร โรงงานแห่งนี้ รับลูกจ้างอายุ ตั้งแต่ 18-25 ปี เข้าทำงานในโรงงาน จำกัดวุฒิการ
ศึกษารัชั้นต่ำ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากโรงงานผลิตสินค้าที่ละเอียดอ่อนต้องการแรงงานที่มี
การศึกษาพอสมควร โรงงานมีสวัสดิการเป็นรถรับส่งอำนวยความสะดวกจากโรงงานถึงทางเข้า
หมู่บ้านในเขตชุมชนรอบๆจังหวัดลพบุรี จึงสะดวกต่อการมาทำงาน โรงงานดังกล่าวเป็นโรงงาน
เกี่ยวกับการประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ มีพนักงานประมาณ 600 คน มาทำหน้าที่ประกอบชิ้น
ส่วน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานหญิงประมาณ ร้อยละ 80 รายได้ที่ได้เป็นรายได้ตามแรงงานชั้น
ต่ำที่ทางราชการกำหนด คือ 152 บาท คิดเป็นเดือนละประมาณ 4,500 บาท หรือคิดเป็น ปีละ
ประมาณ 55,000 บาท ประกอบกับยังมีเบี้ยขยัน ค่าโบนัส ค่าอาหารกลางวัน เพิ่มเติมอีกด้วย
ซึ่งเป็นรายได้ที่มากกว่าการทำนา ในสภาพค่าครองชีพที่ยังไม่สูงมากนักในเขตจังหวัดลพบุรี ทำ
ให้รายได้ดังกล่าว เป็นรายได้ที่ทำให้ชาวบ้านมีพอกินพอใช้กับสภาพเศรษฐกิจ ชาวบ้านที่พอมี
การศึกษาไปสมัครรับจ้างภายในโรงงานกันมากขึ้นละทิ้งอาชีพการทำนาไป สภาพการทำงานภายใน
โรงงาน พนักงานจะต้องปฏิบัติงานวันละ 8 ชั่วโมง ต้องอดทนกับความเมื่อยล้า และ สาระพิษ
จากชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากการรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมนิมิแบ่แล้ว ยังมีการรับจ้าง

ประเภททำงานก่อสร้าง , เป็นยามรักษาความปลอดภัย , แม่บ้านรักษาความสะอาด ซึ่งเดินทางเข้ามารับจ้างใช้แรงงานทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัดลพบุรี อีกด้วย

3.อาชีพค้าขาย เป็นอาชีพเก่าแก่อีกอาชีพหนึ่งของชาวบ้านกล้วย คิดเป็นสัดส่วนประมาณ ร้อยละ 15 ซึ่งการค้าขายนี้ แต่เดิมเป็นการค้าสินค้าเครื่องใช้เบ็ดเตล็ดที่ใช้ในครัวเรือนและชีวิตประจำวัน หรือที่เรียกกันว่าร้านขายของชำ หรือร้านโชห่วย การจำหน่ายสินค้า การเกษตร เช่น ข้าว ปลา อาหาร แต่หลังจากที่การคมนาคมดีขึ้น พร้อมกับเกิดกระแสการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองขึ้น จึงได้มีการรวมกลุ่มทำสินค้าซึ่งเป็นวัฒนธรรมชาวไทยพวนมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมที่ชาวไทยพวนมีความชำนาญ และเป็นเอกลักษณ์ อย่างหนึ่งของชาวไทยพวน และสินค้าประเภทอาหาร เช่น แหนมปลา ซึ่งชาวไทยนิยมรับประทาน ก็ได้มีการดัดแปลงใส่บรรจุให้เก็บไว้ได้คงทน สวยงาม เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

4.อาชีพรับราชการ ได้แก่ ข้าราชการพลเรือนทั่วไป เช่น ครู อาจารย์ เสมียนในหน่วยงานต่างๆ ข้าราชการทหาร และตำรวจ มีสัดส่วนร้อยละ 15 ซึ่งอาชีพรับราชการทหาร เป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยพวนมากที่สุดเพราะจังหวัดลพบุรี เป็นจังหวัดที่มีจำนวนทหารมากรองจากกรุงเทพมหานคร พบเห็นทหารได้ทั่วไป จึงกล่าวได้ว่าจังหวัดลพบุรีเป็นเมืองทหาร ชายไทยพวนจึงนิยมเข้ารับราชการทหาร

5.อาชีพอื่นๆ เช่น พระ นักบวช ชี ขอทาน หรืออาชีพอื่นๆ มีประมาณ ร้อยละ 5 จึงอาจกล่าวได้ว่า อาชีพที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทยพวนบ้านกล้วยสูงสุดได้เปลี่ยนจากอาชีพเกษตรกรรม(ปลูกข้าว) มาเป็นรับจ้าง และสามารถสรุปเป็นสัดส่วนการประกอบได้ดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางแสดงสัดส่วนการประกอบอาชีพของชาวบ้านหมู่ที่ 5

อาชีพ	สัดส่วนร้อยละ
ปลูกข้าว	30
รับจ้าง	35
ค้าขาย	15
รับราชการ	15
อื่นๆ	5
รวม	100

ที่มา : จากการตอบแบบสอบถาม

ลักษณะบ้านเรือนและความเป็นอยู่

บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวไทยพวน สมัยก่อนเป็นเรือนไม้สูง หลังคามุงจาก ใต้ถุนเรือนใช้ทำประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำคอกวัวคอกควาย ทำเล้าเป็ด ตัวบ้านทำด้วยไม้และไม้ไผ่ ภายในบ้านจะเก็บเฉพาะเครื่องใช้ที่จำเป็นการดำรงชีพภายในบ้านเช่น เครื่องหัดบนอน และสิ่งของที่ใช้ในการเกษตร เช่น จอบ เสียม ตลอดจนอุปกรณ์ดักจับสัตว์ และมักจะสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆกัน ในหมู่ญาติพี่น้องที่อพยพมาด้วยกัน จำนวนห้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละครอบครัวด้วย แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้การปลูกสร้างบ้านเรือนนั้นแทบทุกครัวเรือนนิยมสร้างบ้านทรงสมัยใหม่กันทั้งนั้น

อาหารการกิน

คนไทยพวนในสมัยก่อนนิยมทำปลาร้า หรือปลาแดกและปลาต้มไว้รับประทานเอง อาหารประจำก็จะเป็น น้ำพริก ผักจิ้ม ปลาต้ม ขนมจีน หรือ ข้าวปั้น เป็นต้น บางทีก็หมักไม้ตองที่เรียกว่า งานไว้กินเอง

ในปัจจุบันก็เป็นกับข้าวธรรมดาโดยทั่วไปที่นิยมกัน แต่อาหารดังกล่าวข้างต้น เป็นอาหารที่ในหมู่ชาวไทยพวนรับประทานอยู่บ่อยครั้งในมือต่างๆ โดยเฉพาะปลาต้ม นิยมทำกิน กันเป็นอยู่เป็นประจำจนถึงกับมีการทำออกมาจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป

การปกครอง

ลักษณะทางประชากรของหมู่บ้านกล้วย มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์และการ รวมตัวของกลุ่มเครือญาติและกลุ่มบ้านต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยแต่เดิมบทบาทของการปกครองของ หมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้นำตามธรรมชาติ เช่น ญาติผู้ใหญ่ในวงศ์ตระกูล ผู้สูงอายุ และผู้ทรง คุณวุฒิของหมู่บ้าน เป็นต้น เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายจะมาปรึกษา เพื่อแก้ปัญหาพร้อมกันโดยมักจะจบลงด้วยการประนีประนอมกัน และข้อพิพาทก็มักจะยุติลงภายในชุมชนมิได้มีการแจ้งความหรือฟ้องร้องทางศาลกันแต่ประการใด อันเป็นรูปแบบของการจัด ระเบียบทางสังคมที่สืบเนื่องกันมาแต่อดีต ต่อมาเมื่อมีการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นของ ทางราชการจากส่วนกลาง อันส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านทั่วไปต้องรับเอากฎเกณฑ์ที่เป็นแบบแผน เดียวกัน ทำให้บทบาทของผู้นำตามธรรมชาติต้องลดลงไปในปัจจุบันจึงสามารถพบเห็นรูปแบบ ของการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน จากชาวบ้านในท้องถิ่นมาเป็นผู้นำชุมชนซึ่งจะมีสิทธิหน้าที่ บทบาทและสถานภาพที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่นการดูแลความสงบเรียบร้อย การเรียกเก็บภาษีบำรุง ท้องถิ่น และที่สำคัญคือ การดำเนินงานตามนโยบายของแต่ละหน่วยราชการที่เข้าสู่หมู่บ้านซึ่ง มักจะมีทิศทางในการปฏิบัติ งานโดยผ่านผู้นำชุมชนมักจะเป็นทางการทั้งสิ้น

พื้นที่เขตการปกครองของตำบลมีทั้งสิ้น 5 หมู่บ้าน มีผู้ปกครองคือ กำนัน ซึ่งเป็น ผู้ที่ได้รับเลือกจากประชาชน และมีองค์บริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ได้รับเลือกจากประชาชนและ ถูกแต่งตั้งโดยตำแหน่ง เข้ามาจัดสรรงบประมาณ ดูแลแต่ละหมู่บ้าน ส่วนในหมู่บ้านต่างๆ ทั้ง 5 หมู่บ้าน จะมีผู้ใหญ่บ้านที่ซึ่งได้รับการเลือกจากประชาชนภายในหมู่บ้าน เข้ามาปกครองดูแลลูก บ้าน ซึ่ง ในหมู่ที่ 5 นี้ มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหญิง ชื่อ นางธงชัย หลีสกุล ผู้ใหญ่บ้านมีผู้ช่วย ผู้ใหญ่ บ้าน 2 นาย เป็นผู้ช่วย มีคณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่ช่วยปกครองต่างๆ อีก 12 คนทำหน้าที่ ดังนี้

1. พัฒนาหมู่บ้านและส่งเสริมอาชีพ ทำหน้าที่ส่งเสริมหมู่บ้านให้พัฒนาในด้านต่างๆ และส่งเสริมการประกอบอาชีพแก่ชาวบ้านทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การทำนา การทำปลาส้ม การทอดผ้ามีดหมี เป็นต้น

2. ฝ่ายกิจการปกครอง ทำหน้าที่ปกครองดูแลหมู่บ้าน สถานที่สาธารณะ และถนนภายในหมู่บ้าน ดูแลลูกบ้าน สร้างความสัมพันธ์ความสามัคคีกันภายในหมู่บ้าน

3. ฝ่ายกิจการป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อย ทำหน้าที่ในการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านร่วมกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองบ้านหมี่เพื่อป้องกันเหตุร้ายอันตรายที่เข้ามาคุกคามชาวบ้าน เช่น โจรผู้ร้าย , ยาเสพติด เป็นต้น

4. ฝ่ายกิจการคลัง ทำหน้าที่จัดการเกี่ยวกับเงินทุนต่างๆ ของหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นเงินที่ได้จากการเสนอโครงการใดๆก็ตาม เช่น เงินรายได้จาก อบต. เพื่อนำมาพัฒนาหมู่บ้าน

5. ฝ่ายกิจการสาธารณสุข ทำหน้าที่ในการดูแลด้านสาธารณสุขของคนในหมู่บ้านและจะทำงานประสานกับอนามัยตำบล โดยทำเรื่องเสนอให้ออนามัยตำบลรับทราบเพื่อทำการแก้ไขปัญหาต่อไป

6. ฝ่ายกิจการศึกษาและวัฒนธรรมให้ความช่วยเหลือในด้านกิจการต่างๆ ในด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับโรงเรียนและวัด เพราะหมู่บ้านกับโรงเรียนและวัดต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ว่าจะเป็นงานบุญ ที่จัดโดยโรงเรียนหรือวัดก็ตาม

7. ฝ่ายกิจการสวัสดิการและสังคม ทำหน้าที่ในการจัดสวัสดิการในด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิกในหมู่บ้าน เช่น การทำบัตรสงเคราะห์คนชรา ประสานความร่วมมือกับทางราชการ เป็นต้น

ตำแหน่งของผู้นำชุมชนดังกล่าวข้างต้น ส่วนใหญ่ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมักจะเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคล่องตัวสูง มีความรู้ที่จะติดต่อกับทางราชการได้และยังต้องสามารถที่จะประสานงานกับชาวบ้านในชุมชนได้ ดังนั้นบทบาทของผู้นำชุมชนจึงเบี่ยงตัวแทนจากทางราชการและเป็นตัวแทนจากชาวบ้านในขณะเดียวกัน โดยผู้นำชุมชนนั้น นอกจากจะมีสมาชิกในกลุ่มเครือญาติ เพื่อนบ้านเป็นจำนวนมากแล้ว ชาวบ้านยังพิจารณาคุณสมบัติอื่นที่เหมาะสม เช่น การปฏิบัติตามบรรทัดฐานของชุมชน มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจดี สามารถที่จะเป็นที่พึ่งพาของชาวบ้านได้ ไม่เล่นการพนัน เสพสุรา ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว รวมทั้งการเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

การนันทนาการ

ชาวบ้านในหมู่บ้านกล้วย ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม รับจ้าง ซึ่งเป็นงานหนักใช้เวลาและกำลังทุ่มเทในการทำงานพอสมควร จึงต้องการเวลาในการพักผ่อน ชาวบ้านส่วนใหญ่ ชอบพักผ่อนด้วยการนอน ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ การพักผ่อนโดยการออกกำลังกายนั้น จะพบในกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงผู้มีอาชีพรับราชการ นอกจากนี้ก็มีการจับกลุ่มพูดคุยกัน บางกลุ่มที่เป็นชายก็อาจนั่งดื่มสุราสนทนากัน ผู้ที่มีรถยนต์ส่วนตัวก็อาจเดินทางเข้าไปในอำเภอเมืองเพื่อเดินเลือกซื้อสินค้าหรือชมภาพยนตร์

ในช่วงเทศกาล งานบุญต่างๆ ก็จะมีการนำเอามหรสพประเภทต่างๆ เข้ามาแสดงภายในหมู่บ้านเช่น ลิเก วงดนตรี ภาพยนตร์กลางแปลง เข้ามาแสดงในลานวัดกัทสิวนาราม ชาวบ้านก็ได้อาศัยดูเพื่อความเพลิดเพลินเป็นครั้งคราวไป

กิจกรรมที่ประกอบขึ้นเพื่อการพักผ่อน ชาวบ้านมีความคิดว่าจะมีความจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยระบายความเครียด ความเมื่อยล้าจากการทำงานในชีวิตประจำวันแล้ว ยังช่วยให้ได้พบปะแลกเปลี่ยนข่าวสาร และสร้างความสัมพันธ์กันของชาวบ้านอีกด้วย

ค่านิยม และโลกทัศน์ของชาวบ้านกล้วย

ค่านิยม คือ สิ่งที่คนจำนวนมากเห็นว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่า คนในบ้านกล้วยมีค่านิยมดังต่อไปนี้

1. ให้คุณค่ากับผู้อาวุโส

โดยทั่วไปพ่อแม่จะสอนลูกให้มีสัมมาคารวะ เคารพที่ป้าน้าอ โดยเฉพาะต้องให้ความเคารพรักพ่อแม่ เด็กเล็กๆ จะถูกสอนให้เชื่อฟังพี่ๆ เมื่อโตขึ้นเข้าโรงเรียนต้องเคารพครูบาอาจารย์ ประเพณีบางอย่างย้ำเน้นเรื่องการเคารพผู้ใหญ่ เช่น การรดน้ำอวยพร เพื่อแสดงความเคารพผู้ใหญ่ในวาระต่างๆ เช่น วันสงกรานต์ พ่อแม่จะอบรมลูกว่า "อย่างเถียงผู้ใหญ่ เพราะเป็นกิริยาไม่ดี" หรือสอนว่า "อย่าอวดดีไปเถียงคนที่โตกว่า" ผู้น้องควรเกรงใจผู้ใหญ่ โดยที่ผู้ที่ย่อมนกว่าควรเคารพผู้สูงวัยกว่า เพราะเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์และมีความคิดรอบคอบ ความเคารพของเด็กที่มีผู้ใหญ่ เป็นค่านิยมที่มาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น แต่ก่อนผู้ใหญ่อุปการะ

คอยช่วยเหลือเด็ก ๆ ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ เพื่อให้เด็กมีความมั่นคงทางด้านสังคม ผู้ใหญ่สมัยก่อนอยู่ในฐานะให้ความรู้และคอยช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เยาว์ได้

2. ความกตัญญู

เป็นค่านิยมของตนในบ้านกล้วย ชาวบ้านกล้วยเห็นว่าทุกคนควรมีความกตัญญู เพราะเป็นสิ่งที่ดี เช่น รู้จักบุญคุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณ และพยายามทดแทนบุญคุณเหล่านั้น เช่น ถ้าเป็นชาย จะบวชให้พ่อแม่ เพื่อให้พ่อแม่เห็นชายผ้าเหลือง ทั้งชายและหญิงควรพยายามช่วยเหลือพ่อแม่เมื่อท่านทุกข์ยาก สำหรับครูบาอาจารย์มีประเพณีไหว้ครูที่ศิษย์ทำพิธีกราบไหว้ครูอาจารย์ของตน

3. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นค่านิยมสำคัญอีกอย่างหนึ่งของชาวบ้านกล้วย สังเกตได้จากเวลาไปมาหาสู่กัน จะมีการเลี้ยงน้ำเลี้ยงขนม ข้าวปลาอาหารกัน ให้การเลี้ยงดูแม้กับคนแปลกหน้าเพื่อแสดงถึงความมีน้ำใจ แม้ชาวบ้านบางคนจะขากจน แต่ยังมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยเฉพาะการตักบาตรทำบุญทำทานในพุทธศาสนา ซึ่งเป็นค่านิยมที่มีมาแต่เดิม ในอาชีพการทำนา มีการช่วยเหลือกันโดยการ "ลงแขก" ระหว่างที่ช่วยแรงกันจะมีการเลี้ยงดูกันดังคติที่ว่า "ตาเขา ตาเรา" ซึ่งถึงแม้ในปัจจุบันนี้ประเพณีการลงแขกจะไม่มีให้เห็นในหมู่บ้านกล้วยอีกแล้วก็ตาม

วิถีชีวิตและสภาพเศรษฐกิจของชุมชน

โดยทั่วไปแล้วอาจกล่าวได้ว่า การเริ่มขึ้นของชุมชนบ้านกล้วยนั้นเกิดจากการอพยพมาจากประเทศลาว เมื่อเข้ามาแล้วถูกกำหนดให้อยู่ภายในจังหวัดต่างๆ รวมถึงจังหวัดลพบุรี เมื่อมารวมกลุ่มกันแล้วชุมชนได้ขยายขึ้นตามการเพิ่มของปริมาณประชากร เกิดการแสวงหาที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งจะโดยวิธีการเข้าจับจองหรือการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันต่อมา แล้วจากนั้นจึงมีการรวมตัวของชาวบ้านจนกลายเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรในปัจจุบัน ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านยังคงผูกพันในการทำนาปลูกข้าวอันเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ สืบเนื่องกันมาแต่อดีต และก่อให้เกิดแบบแผนของการทำนาปลูกข้าวในรอบปี (rice cycle) ของชาวนาในแต่ละชุมชนดังกล่าว

ก่อนหน้าที่จะมีการทำนาปรัง หรือมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ เข้ามาในชุมชน นั้น การทำนาป็นับว่ามีความสำคัญที่สุดโดย ในช่วงเดือน 6 (เดือนพฤษภาคม) จะมีการเตรียมพื้นที่ในการทำนาปลูกข้าว อันเป็นการเริ่มต้นกิจกรรมการผลิตในฤดูกาลผลิตนั้น ซึ่งจะเริ่มด้วยการสูบน้ำจากคลองในชุมชนเข้าไปในที่นาของตน เรียกว่าน่าน้ำท่า สำหรับในทีดอนนั้นต้องทำภายหลังเพราะต้องอาศัยน้ำฝน ชาวบ้านเรียกວ່ານ่าน้ำฝน สำหรับอุปกรณในการสูบน้ำ เช่น ระเบิดที่ใช้แรงของเครื่องยนต์หรือกังหันลมและท่อสูบน้ำ เป็นต้น

สำหรับพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกในชุมชน เรียกว่า พันธุ์ข้าวหนัก สามารถขึ้นได้ดีในที่ลุ่ม เป็นลักษณะของข้าวเหนียวน้ำคือ เมื่อมีน้ำท่วมหลากมากต้นข้าวก็สามารถเจริญเติบโตพันธุ์น้ำได้ในเวลาไม่นานนัก พันธุ์ข้าวที่ปลูก เช่น ชาวตาแห้ง ชาวตามน ชาวโบลต ข้าวตาเจือ พวงหนัก เหลือระแหง และหอมมะลิ เป็นต้น และเนื่องจากเป็นการทำนาปีเพียงครั้งเดียวซึ่งจะต้องอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติเป็นสำคัญ ฉะนั้นรายได้หลักของชุมชนจึงขึ้นกับผลผลิตในแต่ละฤดูกาล ดังนั้นจึงปรากฏลักษณะของความเชื่อและแนวปฏิบัติอันเกี่ยวเนื่องด้วยสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่ผลผลิตดังจะได้กล่าวต่อไป

ในช่วงฤดูกาลทำนานั้นนับว่าเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญของทุกครัวเรือนที่ดำเนินไปพร้อมกันทั้งชุมชนซึ่งมีแบบแผนของความร่วมมือทางด้านแรงงานที่สืบทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน คือการลงแขก ถือแรงกัน โถนา ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น ซึ่งจะมีการหมุนเวียนกันไปตามความพร้อมและความจำเป็นของแต่ละครัวเรือน ทั้งนี้เพราะการทำนาต้องอาศัยระยะเวลาที่เหมาะสมในการปักดำหรือเกี่ยวเกี่ยว เช่น ชาวบ้านที่อยู่ภาคอนซึ่งทำที่หลังก็จะมาถือแรงชาวบ้านที่ทำนาลุ่มก่อน เป็นต้น การถือแรงและใช้แรงนั้นมักจะเป็นกิจกรรมของหนุ่มสาวในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ เพราะสามารถที่จะทำงานได้ปริมาณมากในแต่ละวัน ส่วนการร่วมมือทางด้านแรงงานอีกลักษณะหนึ่งนั้นเป็นการช่วยเหลือกันระหว่างญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น เมื่อครอบครัวใดเสร็จสิ้นงานในนาของตนแล้วก็จะไปช่วยครอบครัวอื่นโดยการอาจจะนำวัวควายหรือเครื่องมือทางเกษตรกรรมอื่นๆ ไปร่วมด้วย หรือในกรณีของครอบครัวที่ลูกหลานได้แยกกันไปมีครอบครัวหมดแล้ว แต่บิดา-มารดา ก็ยังคงทำอยู่ ก็จะมีบรรดาลูกเขยสะใภ้และลูกหลานมาช่วยเหลือเป็นครั้งคราว ซึ่งการช่วยเหลือทางด้านแรงงานเช่นนี้จะไม่มีการตอบแทนด้วยแรงงาน แต่จะมีการเลี้ยงอาหารกันในหมู่ผู้มาช่วยงานด้วยกัน

นอกจากแรงงานคนซึ่งเป็นแรงงานหลักในการทำนาปลูกข้าวแล้วยังต้องอาศัยแรงงานของวัว ควาย ในการไถ คราด ลากข้าว นวดข้าว เป็นต้น และที่สำคัญจำนวน

วัว - ควาย ยังแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวนที่นาหรือจำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนอีกด้วย ทั้งนี้เพราะการที่มีที่นามากนั้นจะต้องอาศัยแรงงานทั้งคนและสัตว์เพื่อการผลิตเป็นจำนวนมาก อันส่งผลให้จำนวนสมาชิกในแต่ละครอบครัวของชุมชนในขณะนั้นค่อนข้างสูง สำหรับข้อจำกัดของการใช้แรงงานสัตว์ในการทำงานคือ จะใช้ได้เพียงครึ่งวัน เพราะช่วงบ่ายอากาศร้อนสัตว์ไม่สามารถจะทำงานได้ นอกจากนี้ในวันพระจะไม่มีการใช้แรงงานสัตว์เพราะถือว่าบาป ประกอบกับวันพระเป็นวันที่ชาวบ้านจะต้องไปทำบุญถือศีลที่วัดด้วย อันส่งผลให้วันพระเป็นวันหยุดงานของชุมชนไปด้วย

แต่ในปัจจุบัน จำนวนวัว-ควายที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ในการทำนาลดน้อยลงจนแทบไม่เหลือ เพราะมีเครื่องจักรทางการเกษตร เช่น รถไถเดินตามเข้ามาแทนที่ สามารถทำงานได้เป็นปริมาณมากในเวลาที่รวดเร็วกว่า สะดวกกว่า วัว-ควายจึงถูกขายไปซื้อเครื่องจักรทางการเกษตรมาใช้แทน จนแทบทุกบ้านจะต้องพึ่งเครื่องจักรดังกล่าว การมีเครื่องใช้ทางการเกษตรไว้ในครอบครองก็ได้กลายเป็นเครื่องแสดงฐานะของครอบครัวแต่ละหลังไปโดยปริยาย

ระยะเวลาของการทำนาปลูกข้าวในชุมชนดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงประมาณเดือนธันวาคมหรือเดือนยี่ (มกราคม - กุมภาพันธ์) ซึ่งเป็นช่วงที่เสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยวและการนวด ชาวบ้านที่จำเป็นต้องใช้เงินหรือเป็นหนี้สินก็จะขายข้าวออกไปแต่ส่วนใหญ่แล้วจะเก็บข้าวไว้ในยุ้งโดยแยกข้าวปลูกเพื่อการทำพันธุ์ในปีต่อไปไว้ต่างหาก ทั้งนี้เพื่อรอให้ข้าวมีราคาสูงขึ้นภายหลังโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนจะมีน้ำท่วมมาก ทำให้เรือบรรทุกข้าวขนาดใหญ่ของพ่อค้าข้าวเข้ามาในชุมชนได้ทำให้การซื้อขายและการขนส่งได้รับความสะดวก ดังนั้นการขนข้าวขึ้นยิ่งเรียบง่ายจึงเป็นการเสร็จสิ้นกิจกรรมสำคัญของการทำงานปลูกข้าวในช่วงฤดูกาลผลิตนั้น ซึ่งชาวบ้านในชุมชนก็จะมีกิจกรรมอื่นๆที่ปฏิบัติกันต่อไป

ในช่วงฤดูแล้ง จะเป็นเวลาที่ชาวบ้านมีเวลาว่างจากการทำนา แต่ก็จะมีกิจกรรมอย่างอื่นเข้ามาแทน เช่น การทำสวนครัว การเตรียมสีข้าว ฝ่ำฝืน เมาถ่าน หรือการทำเครื่องจักรสาน เพื่อเตรียมไว้ให้พอใช้ตลอดฤดูกาลทำนาในปีนั้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมักจะเป็นการร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวทั้งเด็กและผู้ใหญ่ นอกจากนี้ก็อาจมีงานอื่นตามที่ปรากฏในชุมชน เช่น การขุดสวน การปลูกบ้าน เป็นต้น และที่สำคัญคือ จะมีการจัดงานประเพณีต่างๆ ในชุมชน เช่น งานบวช งานแต่งงาน หรืองานเผาศพ ทั้งนี้เพราะเจ้าภาพสามารถที่จะส่งข่าวถึงกันได้สะดวก ประกอบกับเป็นช่วงเวลาว่างไร้นา รวมทั้งการเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนก็มีความสะดวกกว่าในช่วงอื่นๆ ดังกล่าว